

LOVEC

glasilo Lovske zveze Slovenije

December 1973 **9**

MALI OGLASI

Odpeljan je bil — proti koncu oktobra — temno rjav nemški prepeličar. Ime mu je Bek. Nagrado 1000 din dobi, kdor mi psa najde. — Vladimir Živič, Rolovičeva 15, 61000 Ljubljana, telefon (061) 54-042.

Prodam dobro ohranjeno lovsko puško polrisanico, kal. 16—6,5 × 58, z municijo — ali zamenjam za karabin. — Jože Trilar, Škofjeloška 50, 64000 Kranj.

Prodam mladiče špringer španjele, poležene 22. 10. 1973. — Jože Reisman, Log 2, 62342 Ruše.

Kupim psa ali psico brak-jezbečarja z odlično oceno. Prevzem bi bil lahko po preteku lovne sezone. — Ivan Pavičič, Radičeva 36, 55253 Brodski Stupnik.

Če želite nabaviti mladiča z dobrimi lovskimi zasnovami — nemškega kdl. ptičarja, nemškega žimavca, poentra, posavskega, istrskega kratkodlakega ali resastega goniča — sporočite svojo željo do 30. januarja 1974. — Se priporočava Ančka in Ivan Udovič, Unec 115, 61381 Rakek, telefon (061) 796-031.

Prodam šest mesecev staro psičko špringer španjelko, z rodovnikom, starši odlično ocenjeni. — Avgust Ošlak, Turiška vas 28, 62380 Slovenj Gradec.

Lovskega čuvaja išče LD Rače pri Mariboru. Stanovanje preskrbljeno — v lovski koči. Pogoji: izprašan lovski čuvaj, mlajši, odslužen vojaški rok in veselje do lovskega poklica. Prošnje poslati do 15. 12. 1973 na naslov: Lovska družina Rače, 62327 Rače.

Prodam po pet mesecev stare kdl. istrske goniče, dve psički in psa, odličnih staršev. Cena po dogovoru. — Branko Pajnič, Bukovica 18, 61310 Ribnica, telefon (061) 87-063.

Prodam popolnoma novo boroveljsko bokarico, kal. 7 × 65 R — 12. — Mihael Bittner, Tržaška 52, 66230 Postojna, telefon (067) 21-208.

Prodam psičko koker španjelko, črne barve, poleženo 12. 6. 1973. — Ivan Držanič, Trebež 41, 68253 Artiče pri Brežicah.

Prodam jezbečarki, stari po 6 mesecev, z rodovnikom. — Lovrenc Galer, Branik 27, 62366 Muta.

Poceni prodam rusko bokarico kal. 16 in mavzerico kal. 7,9, dve leti rabljeni, in psa istrijanca. — Rudi Klavžer, Pečice 25, 63257 Podsreda.

Prodamo rabljeno lovsko puško brezpetelinko, kaliber 12—12, znamke Simson Suhl — Thuringen. — Doležal, 62351 Kamnica, telefon (062) 24-935, služba (062) 25-840, int. 19.

Kupim brak-jazbečarja, starega do enega in pol leta, z rodovnikom, da ima dober nos in da glasno goni. — Rudolf Ažbe, Zapreval 4, 64223 Poljane.

Strojimo, barvamo, predelujemo

vseh vrst kožuhovino in krzno.

Izdelujemo in popravljamo tudi usnjena oblačila.

Krznarstvo

VIKTOR BERIČ

Ljubljana, Komenskega 36

Telefon (061) 320-556

Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Župančičeva 9, razpisuje delovno mesto strokovnega sodelavca

za vzgojo, izobraževanje in propagando. Za to delovno mesto se zahteva najmanj srednješolska izobrazba. Prednost imajo mlajši kandidati z izkušnjami iz novinarstva, publicistike in z znanjem tujih jezikov ter strojepisja. Osební dohodek po samoupravnem sporazumu. Razpis velja do 15. decembra 1973.

STROKOVNA DOPISNA ŠOLA PRI LOVSKI ZVEZI SLOVENIJE

Novi letnik slušateljev strokovne dopisne šole pri LZS je pričel s šolanjem 1. novembra 1973. Na priporočilo področnih lovskih zvez je bilo sprejetih skupno 58 slušateljev, in sicer izmed kandidatov, ki lani niso bili sprejeti ter izpolnjujejo pogoje za vpis (dovršena šola II. stopnje, lovski izpit in članstvo v LD). Vsi preostali, ki so svojo vlogo poslali LZS že v letu 1972, pridejo na vrsto v šolskem letu 1974/75 in jih imamo v evidenci. Izvršni odbor LZS je na svoji seji 22. 10. 1973 sprejel načelno stališče, da naj bi v naslednjih letih omogočili vpis v to šolo tudi vsem tistim interesentom, ki nimajo zahtevane šolske izobrazbe. Vendar pa bodo morali izpolniti določene pogoje (sprejemni izpit). O tem bo še posebno obvestilo v LOVCU.

Sekretariat LZS

Na zalogi imamo privlačne novoletne voščilnice z barvno sliko — jelen v zimski pokrajini.

Voščilnice, s štirimi stranmi, formata 11 × 17 cm, lahko dobite neposredno pri nas. Če jih naročite nad 50, vam jih pošljemo po povzetju.

Fotokino klub DIANA

pri Lovski zvezi Slovenije

Župančičeva 9/I

61001 LJUBLJANA, p. p. 505

LOVEC

glasilo Lovske zveze Slovenije

LVI. letnik

št. 9

december – grudni 1973

Gams-kozel v prsku.

Prsk se začne navadno sredi novembra in traja do polovice decembra. Vremenski pojavi pa prsk za kak teden tudi premaknejo. V prsku kozel neprestano mokri, nabreknejo mu žleze za ušesi in izločajo močno smrdljivo snov. Koze se za časa prska zbero v velike trope in zanje se med kozli vna-mejo ogorčeni boji. Za-radi tega in pa ker ne jedo, shujšajo kozli v času prska tudi čez tretjino svoje normalne telesne teže. Tedaj so kaj malo previdni in zelo radovedni. Hladno vreme godi prsku. Koza nosi 24 do 26 tednov. V maju poleže enega ali dva kozlička in doji do prihodnjega prska, do zime. Koza doseže razplodno zrelost s poldrugim letom, vendar se tedaj še malokatera pari, pač pa večina naslednje leto.

Vsebina:

Mirko Lamprecht

Ing. Miha Adamič

Miloš Kelih

Blaž Krže, ing. gozd.

Francè Cvenkel

Tone Svetina

Po lovskem svetu:

Lovski oprtnik:

Fotokino klub Diana

Mladi pišejo

Lovska organizacija:

Jubilanti

V spomin

Lovska kinologija

Lovsko izrazoslovje:

Šaljive

Napotki za gojitev gamsov in Slovenska lovška raz-

stava Maribor 1972 258

Gojitev mlakarice (nadaljevanje in konec) 262

Še o gamsu 266

Divji prašič v Sloveniji (nadaljevanje in konec) 268

Viličasti lov na Krškem polju 273

Lovčeva hči – XXI. 276

Kljunač – M. Š. 279

Še k pomoru ptic selivk v Italiji – prof. dr. F. Avčin 280

Kakšno mleko osiroteli srnjadi ter nekaj o odstrelu

srn in mladičev – S. Kokalj 280

282

282

Odločba o ustanovitvi strokovne komisije za ocenje-

vanje vrhunskih trofej – Republiški sekretariat za

urbanizem 283

284

286

287

Vrste in načini lova (nadaljevanje) – C. F. 287

288

Napotki za gojitev gamsov in Slovenska lovska razstava Maribor 1972

Mirko Lamprecht

Dobro leto dni je minilo od slovenske lovske razstave v Mariboru. Do danes pa še nisem zasledil kake kritike na račun na razstavi prikazane zbirke odstrela gamsov, čeprav se je ta v marsičem razlikovala od navodil oziroma napotkov za gojitev gamsov v Lovcu št. 8/1971.

Ni bilo lahko delo, takšno zbirko sestaviti, toda ko je bil narejen načrt, nisem odnehal. Porabil sem več dni dopusta, nič koliko popoldnevov in večerov, da sem obiskal 62 lovcev-gamsarjev od Uršlje gore, Smrekovca, Olševe in tja do Pece. Prevozil sem preko 800 km in pri tem izmeril več sto gamsjih rogljev, da sem dobil zaželeno odstopanja v nadpoprečnih in podpoprečnih. Poseben problem je bil najti za vsako starost in spol poprečno trofejo, ne toliko po točkah kakor poprečno po višini, debelini in razkremenosti. Mnogo trofej, zanimivih za prikaz, je bilo v slabem stanju in sem jih potem doma belil, nekatere na novo prekuhal, ter menjaval in jim čistil deske, da so bile primerne za razstavo.

Ceprav sem pri tem zajel odstrel za več desetletij, pa se poprečja niso bistveno razlikovala od analiz izpred nekaj let 5-letnega odstrela nekaterih naših LD.

Trofeje že vrsto let predstavljajo kriterije za razdelitev divjadi v kategorije oziroma kvalitetne razrede »a« in »b« in jih bodo še verjetno več let, zato sem celotni prikaz za pravilni in nepravilni odstrel pač oslonil na izračunana poprečja posameznih letnikov. Za ilustracijo navajam odstopanja samo za 2, 3 in 4-letne gamse, kozle in koze, ker pri starejših ni bistvenih razlik. Osnovna merila pa sem vzel iz navodil za odstrel gamsov, ki jih imamo pri nas na Koroškem.

Pri gamsih v drugem letu starosti nisem šel na število točk, temveč samo na višino rogljev. Pri kozlih sem vzel za poprečje višino 10 cm, pri kozah pa 9 cm. Pri prikazanih nadpoprečnih kozlih sem nameril

1,3 cm nad poprečjem, pri podpoprečnih pa 1,5 cm pod poprečjem. Pri kozah 1,6 cm nad poprečjem in 1,4 cm pod poprečjem.

Pri kozlih v tretjem letu sem vzel za poprečje 88 točk, pri kozah pa 78 točk. Dobil sem pri prikazanih kozlih poprečno 11,8 točke nad poprečjem in 11,7 točke pod poprečjem, pri kozah pa 5,3 točke nad poprečjem in 5,4 točke pod poprečjem.

Za kozle v četrtem letu je bilo poprečje 93 točk, za koze pa 82 točk in je znašalo pri kozlih 9,2 točke nad poprečjem in 7,2 točke pod poprečjem, pri kozah pa 6,7 nad poprečjem in 7,7 pod poprečjem. (Tu bi bilo bolj ustrezno poprečje za kozle 94 točk).

Morda bi koga bolj zanimalo največje odstopanje kot pa poprečja. Pri gamsih v tretjem letu je bil najmočnejši s 100,9 tč., najslabši pa s 73,9 tč., pri štiriletnih s 104,20 tč. in 81,75 tč., pri petletnih 106,75 tč. in 88,40 tč. Med starejšimi so bili seveda najboljši na panojih za medalje. Med slabimi pa naj omenim kozla v osmem letu s 87,9 tč., kozla v desetem letu s 87,6 tč. in kozla v dvanajstem letu s 89,8 tč.

Vidimo torej, da je bilo največje odstopanje med slabim in dobrim gamsom v tretjem letu in to za celih 27 tč. Pri drugih letnikih pa se suče poprečje odstopanja okoli 20 tč. Med slovenskim prvakom in enako starim – najslabšim na mojem panoju – je bilo za 22 tč. razlike. Kljub precejšnjim razlikam pa ta odstopanja vseeno niso tolikšna kakor pri drugi parkljasti divjadi, npr. pri srnjadi in jelenjadi, ki menja rogove vsako leto.

Ceprav nekateri lovski strokovnjaki zadnja leta trofejo kot merilo nekam zapostavljajo, pa vemo, da nam še nihče ni postregel s čim boljšim ali pravilnejšim, predvsem pa ne s čim uporabnejšim v lovski praksi.

Da pa je v lovstvu dobro imeti natančno določena merila za razdelitev v »a« in »b« oziroma v ne-

pravilen in pravilen odstrel, nam kažejo vsakoletna izkušnje. Lovci, takšnih ni malo, pač radi prilagajajo kriterije trenutnim potrebam. Za koga je poprečen gams že lep in ga je škoda, za drugega pa je že kar podpoprečen. Zato so natančna navodila predvsem v veliko pomoč ocenjevalnim komisijam, da se izognejo raznim neljubim napakam in očitkom. Vemo, da včasih kakega siromaka na vse načine krivijo, medtem ko kakemu funkcionarju zamižijo kar na obe očesi. Morali bi pa vsaj v lovstvu imeti vsi enake pravice, dolžnosti in možnosti.

V omenjenih napotkih za gojitev gamsov, Lovca št. 8/1971, piše npr.: la kozel je v petem letu do vključno devetega leta starosti, ima primerno visoke, razkrene in debele roglje. (Ali ni to zelo relativno?) Naprej: lb kozel je iste starosti kakor la, roglje pa ima slabo nastavljene, šibke in pod poprečjem. (Kaj pa je poprečje?)

Da je možno izdelati enotna merila za vso Slovenijo, sem nekoč že pisal, a sem bil kritiziran. Svojo trditev pa sem našel sedaj potrjeno v knjigi Lovske trofeje na Slovenskem, na strani 304. Tam je primerjalna tabela kakovosti gamsjih rogljev po območjih, iz katere se lepo vidi, da ni skoraj nobenega odstopanja med območji Julijskih Alp, Karavank, Savinjskih Alp, Pohorja in drugimi z gamsi naseljenimi predeli. Tabela nam kaže, da dosega gamsi povsod enako kakovost (kvaliteto), kljub zelo različnim življenjskim pogojem. Zato bi bilo možno, vsaj kar se tiče skupin a in b, izdelati natančnejša, enotna navodila.

V našem glasilu Lovca sem opazil pripombe gospodarske komisije LZS k člankom o gamsih, ki so jih napisali avtorji s Koroške, iz Idrije in izpod Nanosa, češ da to ne velja za druga gamsja področja, posebno ne za alpsko. Te pripombe imajo izvor večinoma na Gorenjskem. Tam že vrsto let trdijo,

da imajo pri njih gamsi najtežje življenjske pogoje, da ni mogoč tako velik odstrel kakor drugod, da koz ne planirajo za odstrel, da mladičev in mladih gamsov ne bodo streljali, da je pri njih zelo velik pogin itd.

Če se človek v to zamisli, se lahko upravičeno vpraša, ali ne bi razni ukrepi za gojitev gamsov drugod veljali v prvi vrsti za Gorenjsko? Prav tam, kjer pravijo, da imajo gamsi najtežje pogoje, bi morali krepko poseči med koze, odstraniti vse slabe mladiče in mlade gamse, vzpostaviti zdravo spolno razmerje in starostni sestav, da bi imeli močan in odporen stalež, brez poginov, vsaj ne v tolikšni meri, kot ga sedaj navajajo. Z odstrelom

slabotnih gamsov obeh spolov bi znatno lahko zmanjšali pogin. Pa še nečesa ne smemo prezreti. Pri vedno večjem številu lovcev, ki se zanimajo za odstrel gamsov, bi jih lahko dosti več prišlo na račun, in to brez škode za divjad in lovišče, temveč v korist. Morali bi jih samo naučiti oziroma vzgojiti tako, da bi jim tudi slabi roglič mladega kozla ali koze kot trofeja pomenili isto kakor močni. Zadoščenje ob pravilni izbiri in doživetje morata pravemu lovcu pomeniti več kot vse drugo.

Če pogledamo gradivo za občni zbor Lovske zveze Slovenije – januarja 1973, vidimo, kako velika so odstopanja pri odstrelu med gorenjsko lovsko zvezo in drugimi

zvezami, tako po spolnem kakor starostnem sestavu. Navajati tukaj številke bi bilo vsekakor preobširno.

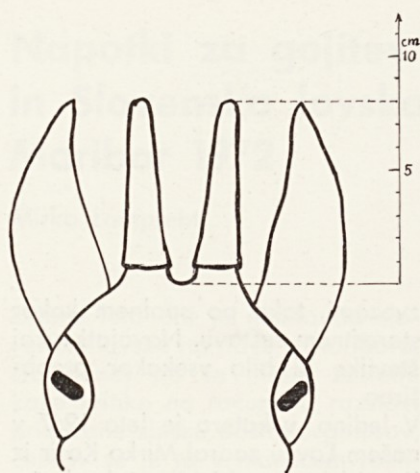
V ledino, v katero je leta 1967 v našem Lovcu zaoral Mirko Košir iz Kranjske gore, bi bilo, tako kaže, potrebno na novo zaorati. On je bil prvi in edini Gorenjec, ki je v našem glasilu priznal in potrdil mojemu očetu, da bo treba gamse res začeti gojiti od spodaj navzgor. Potem pa o tem – vse tiho je bilo...

Na Gorenjskem se je leta 1968 pojavila kužna gamsja slepota. Na pregled zaradi slepote poginulih ali odstreljenih je bilo poslanih 51 gamsov-kozlov in 102 kozi (od 400 zabeleženih izgub). Torej v

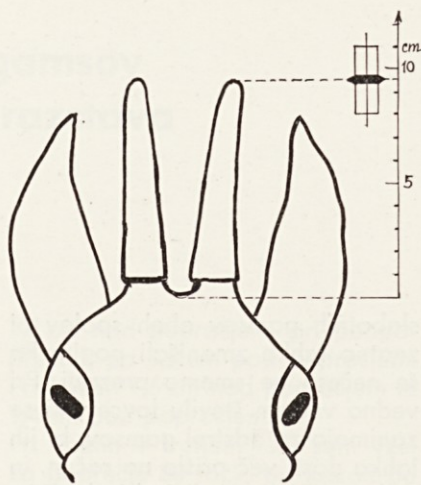
Gams v poletni dlaki. Kozel ali koza?

Foto Fr. Hladnik

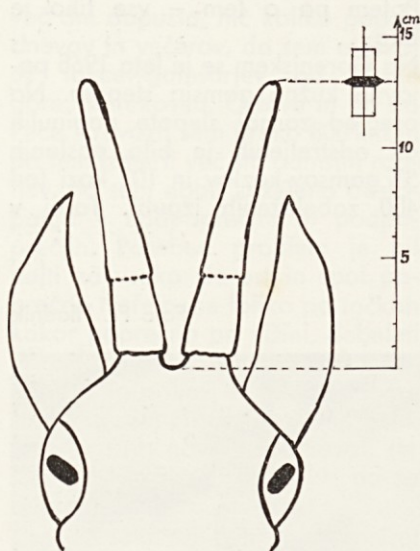

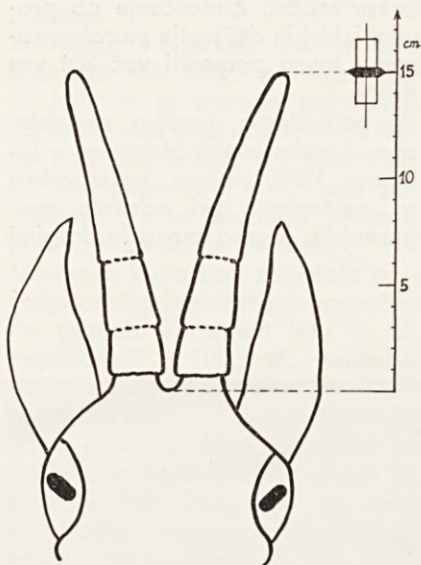
1. Podpoprečen gams (kozela in koza) v novembru oz. decembru drugega leta starosti; za gojitveni odstrel

2. Poprečen gams (kozela, koza) v novembru oz. decembru 2. leta. Okvirček na treh skikah označuje največja ugotovljena nihanja

3. Poprečen gams v 3. letu starosti

4. Poprečen gams v četrtem letu

razmerju 1 kozel : 2 kozi. Nekateri lovski strokovnjaki so mnenja, da je tam takšen tudi naravni stalež. Mnogo slabše kakor spolno je vsakakor starostno razmerje. Med 51 gamsi-kozli je bilo samo 5 nad 6 let starih. Glede kužne gamsje slepote pa je v gradivu za občni zbor LZ Slovenije prav lep in poučen odstavek: »Zanjo velja to, kar za boleznijo divjadi nasploh: pojavila se je zaradi prevelikega števila gamsov. Ni jih bilo morda preveč za človekova pojmovanja in hotenja, ampak za prirodo. Ko pa se je pojavila, je napravila tako kakor kužne in zajedalske bolezni praviloma napravijo: pomorila je mnogo več gamsov, kot pa je bil

presežek v staležu.« Mislim, da komentar k temu ni potreben.

Pa pogledajmo, v čem se omenjeni napotki za gojitev gamsov razlikujejo od prikaza na lovski razstavi v Mariboru.

Če pustimo v nemar gornjo starostno mejo, ko uvrščamo gamse zaradi starosti iz a v b skupino, pa tega ne smemo spodaj, ko prihajajo gamsi iz skupine II a v I a. Prav na mariborski lovski razstavi je mednarodna žirija izločila večje število gamskih rogljev, ki bi morali dobiti bronasto, nekateri celo srebrno medaljo. Zakaj? Ker so bili gamsi premladi. Žirija jih je namreč ocenila za nezrele, tj. za II a. Nekateri so bili v četrtem, ne-

kateri v petem letu starosti. To se pravi, da mora biti gams star polnih pet let (v šestem), da pride v kategorijo I a, ne pa kakor je v imenovanih napotkih, da pride že s polnimi štirimi leti.

Drugo, kar je pravzaprav največje nasprotje napotkom za gojitev gamsov, je prikazani odstrel te divjadi v drugem letu starosti in njegova utemeljitev. V točki 7 omenjenih napotkov piše: »Mladiči obeh spolov do enega leta starosti načelno ne pridejo v poštev za odstrel, enako tudi ne gamsi (kozli in koze) v drugem letu starosti.« Ta točka je v popolnem nasprotju s 1. točko istih navodil oziroma napotkov, kjer piše: »Cilj gojitve gamsov mora biti enak cilju gojitve druge divjadi, tj., da moramo gojiti biotipu ustrezen, zdrav in trofejno močan stalež gamsov, s primerno strukturo starostnih razredov.«

Znano in v praksi preizkušeno je dejstvo, da moramo pri drugi divjadi, npr. pri srnjadi in jelenjadi, krepko poseči med mladiče in enoletnike, če hočemo imeti pravilno starostno strukturo staleža. Kako pri gamsu doseči prav tako pravilno starostno strukturo, mladiče in enoletnike pa čuvati? Ti bi morali vendar sestavljati dober del odstrela! Če je lovce uspelo prepričati, da streljajo srnje in jelenje mladiče in enoletnike, zakaj naj bi bili gamsi teh starosti tabu?

Res je, da precejšen del mladičev ne preživi prve zime. Zakaj ne bi vsaj del pogina zmanjšali z odstrelom, saj se da dobro ločiti dober mladič od slabega, zgrbančenega in razmršenega. S takim odstrelom bi posredno gotovo rešili kak procent drugih, kar naj tudi ne zanemarimo, saj bi tako ostalo vsaj nekaj več že itak skromne zimске hrane, s katero se slabiči vso zimo hranijo, nazadnje pa poginejo.

Pri gamsih v drugem letu starosti pa poleg telesne ocene in obarvanosti ter priležnosti dlake že lah-

Na paši

Foto Fr. Hladnik

ko naredimo izbiro tudi po višini rogljev. Po višini rogljev moremo oceniti gamsovo starost samo v drugem letu, čim je starejši, že nismo več sigurni. Najlažja in najboljša je pri tem primerjava rogljev z višino uhljev, če jih gamsi drži pokonci. Višina uhljev pri gamsih je precej enakomerna in je mogoče reči, da so roglji, ki segajo ravno do vrha uhljev, nekako 8 centimetrov visoki (skica 1). Torej bi bil po prej imenovanih kriterijih upravičen odstrel vsakega gamsa v drugem letu starosti, katerega roglji segajo samo do vrha uhljev, malo čez ali pa še spod, kajti poprečje je pri 9,5 cm (pri obeh spolih), to je pa že za dober prst više od uhljev (skica 2).

Iz prikazanega je razvidno, da je najlažja izbira mladih gamsov za odstrel prav v drugem letu starosti. Jasno pa bi moralo biti že vendar vsem lovcem gamsarjem, da je nujno treba tudi pri gamsih odstreliti določen odstotek mladih. Nikakor ne moremo puščati vseh v starejše razrede; takega lovišča, ki bi to preneslo, namreč ni nikjer.

Narava bi se nam kaj hitro maščevala; takih primerov je bilo že več. Če pa vemo, da jih moramo nekaj izločiti, bomo na vsak način odbrali najslabše. Ne morda

samo zato, da bi se naprej plodili samo najlepši in najmočnejši, kajti toliko lahko verjamemo lovskim strokovnjakom-biologom, da bi bilo za izboljšanje trofeje po tej poti treba cela desetletja, če že ne rodove, temveč iz povsem preprostega razloga, ker od slabega mladega gamsa tudi v starosti ničesar ne moremo pričakovati.

Če bomo pravilno izbirali pri mladih, nam med srednje stare, katere je najtežje ocenjevati, sploh ne bo treba posegati. Najlepše in najmočnejše gamse bomo streljali šele potem, ko bodo res dozoreli, nekako po devetem letu starosti, ko je ocenjevanje zopet nekoliko lažje. Takrat bo tudi gamsi prsk postal, kar je bil nekoč, ko je bilo starih kozlov še dovolj, bolj divji, bolj romantičen in privlačen. Postal bo nepozabno doživetje za vsakogar, ki mu je dano, da za Martinovo obišče naše, s prvim snegom pobeljene planine. Ne pa kot sedaj, ko dve- in triletni kozli postopajo okrog tropa, vtikajo nos v vsako od seči oškropljeno mesto, ga visoko dvigajo in se »režijo« — ne vedo pa pravzaprav kaj početi.

Upoštevati moramo tudi letni čas lova. Gornja merila so namreč izračunana na rogljih gamsov, uplenjenih novembra in decembra. Za gamse v drugem letu starosti, uple-

njene avgusta, septembra in oktobra, pa ta merila ne veljajo, ker rast rogljev še ni pri kraju. Rast rogljev se zaključi šele novembra, potem miruje do marca in šele aprila roglji začno ponovno rasti. Tako nastajajo tudi značilni letni obročki, po katerih štejemo gamsom starost. Do nedavna je prevladovalo v lovski literaturi mnenje, da ti obročki nastajajo zavoljo zimskega pomanjkanja hrane, kar pa ne drži. Če bi bilo tako, bi gamsi v oborah in živalskih vrtovih, kjer imajo vso zimo zadostno in enakomerno prehrano, teh obročkov ne imeli, a jih imajo prav tako kakor gamsi v prosti naravi. Dr. W. Knaus piše v svoji knjigi, da roglji prično rasti s pomladansko menjavo dlake. Vsekakor so roglji in dlaka kožna tvorba in je možna določena povezava. Ko pa sem nekje bral o posebnosti rasti hrbtne dlake, tj. pravzaprav gamsovega čopa, katera se ne menja dvakrat na leto, kakor druga, temveč raste od aprila neprekinjeno do novembra, sem to takoj povezal z rastjo rogljev. Mislim torej, da bi bila taka razlaga precej verjetna.

Da se povrnem k mladim gamsom. Pri gamsih v tretjem letu starosti pa po višini rogljev že ni več možna točna ugotovitev starosti, kajti

isto višino ima lahko tudi štiri, pet ali še več let star gams, ki je v rasti rogljev pač zaostal. Poprečna višina gamskih rogljev v tretjem letu starosti je 13 cm (skica 3), v četrtem pa 15 cm (skica 4). V petem letu, kot je znano, zrastejo rogliji približno le 0,5 cm, od tu naprej pa samo še po milimetrih in je potrebno kar nekaj let, da se pozna pri višini. Za ugotavljanje nad dve leti starih gamsov se bomo poleg ocene rogljev zato morali bolj posluževati vseh drugih značilnosti, kot so: celotni videz, dolžina in debelina vratu, dolžina okončin, barva dlake, prav posebno barva ličnic in obnašanje.

Težavneje je oceniti gamsa v poletni dlaki. Sicer so pa prav stari gamsi tudi v poletni dlaki bolj sivi, skoraj kakor osel, medtem ko so mlajši bolj rdeče rjavi.

Če je gams pozimi izrazito črn, nikakor ni star, temveč mlajši do srednje star. Čim starejši je, tem bolj postaja dlaka medlo črna do temno sivo rjava. Prav mladi gamsi pa zopet niso črne barve, temveč bolj temno sivo rjavi. Da so mladi, jih spoznamo po postavi in seveda po rogljih. Največ nam povesta ličnici, ki sta pri mladem gamsu ostro obrobljeni, črni do črno rjavi. Pri starejšem gamsu je rob zabrisan in medle barve, glava postaja siva. Pri zelo starem gamsu ličnici popolnoma osivita in je obraz zato izrazito bled. Če ima torej gams robove ličnic že zabrisane in sta ličnici že delno osiveli, lahko sklepamo, da je gams nad 10 let star.

Tudi cof na trebuhu je pri zimskem kozlu značilen. Če je izrazit in dobro viden, je gams gotovo nad 5 let star. Pri mlajših cofa še ni opaziti.

V zimski dlaki je videti starejši gams, ko da spredaj stoji nižje, medtem ko se pri mladem zdijo sprednje noge daljše, posebno del nad kolenom. Na splošno je vsak starejši gams bolj tršat in masiven. Ocenjevanje gamsa v naravi pa je

mного lažje v tropiču, kjer ga lahko primerjamo z drugimi, kot pa čisto samega.

Vem, da je zelo težko izdelati navodila, posebno taka, da potem nihče ne bi več grešil, kajti tudi v naravi ni pravil brez izjeme. Z nekaj dobre volje, mnogo vaje v opazovanju in brez lovske mrzlice – sem prepričan – se lovцем ne bo težko odločati za pravilen ali nepravilen odstrel, zlasti ne tistim, ki se zavedajo, da lov ni samo streljanje, temveč tudi opazovanje. Poglejmo na kratko še zgornje meje oziroma ciljne starosti. V napotkih za gojitev gamsov piše, da pride gams la v skupino Ib s polnim devetim letom, koza pa z enajstim. To je kar realno. Pri nas na Koroškem smo v tem oziru šli verjetno previsoko, saj smo postavili ciljno starost za kozle 11, za koze pa 13 let. Po ugotovitvah W. Schröderja v poskusnem lovišču v Hochschwabu na avstrijskem Štajerskem velike izgube kozlov pripisujejo v glavnem veliki izgubi teže ob prsku in sploh, če kmalu nato nastopi huda zima. Ugotovili so, da izgubijo 3 in 4-letni kozli manj kot 20 %, 5 do 7-letni okrog 25 %, nad 8 let stari pa celo od 30 do 40 % svoje maksimalne teže.

Gojitev mlakarice

Ing. Miha Adamič

(Nadaljevanje in konec)

Odlični začetni uspehi

Sedaj pa še nekaj o poskusu gojenja mlakaric »v prirodnih pogojih« v Bistri pri Vrhniki.

Gojenje mlakaric v prirodnih pogojih že dalj časa uspešno prakticirajo v Veliki Britaniji, na Nizozemskem, v obeh Nemčijah, na

Na kraju svojega pisanja naj omenim še majhno epizodo. Ko smo spomladi na občnem zboru LD sprejeli zopet nov pravilnik o odstrelu gamsov, nekoliko zaostren, so nekateri lovci malce godrnjali, češ marsikdo si sploh ne bo več upal na gamsa itd. Pa sem jim odgovoril, da jim lahko dam preprost in enostaven nasvet, namreč da naj pač končno pustite pri miru vse tisto, kar so doslej iskali in lovili, streljajo pa naj to, kar so doslej puščali, ali pa sploh niso hoteli videti – pa ga ne bodo polomili.

Nekdo mi je potem dejal, da je bilo v mojem nasvetu tudi nekaj zlobe. Kakorkoli, a je v njem tudi precej bridke resnice, ki pri nas velja še za marsikaterega lovca in lovišče.

Da nismo po vojni dosegli praktično nobenega uspeha v kvaliteti gamsov, nam je pokazala tudi zadnja lovska razstava. Ugotavljati, da ni pravega spolnega razmerja, ali da skoraj ni več starejših kozlov nad 5 let, je mnogo premalo. Treba bo ukrepati in to čimprej, kajti v lovstvu kakor v naravi bi bili razni naravovarstveni ukrepi danes še lahko izvedljivi, jutri že zelo težko, pojutrišnjem pa bo že prepozno.

Češkoslovaškem, v SZ, na Danskem itd. Ker v Sloveniji tovrstnih izkušenj nismo imeli, smo se odločili za poskus zreje mlakarice v Bistri. Naš namen je bil preizkusiti tuje ugotovitve in jih po možnosti prilagoditi našim razmeram. Pobudo za poskus je prevzela uprava gojitvenega lovišča Ljub-

Mlakarice na preletu

Foto V. Bizjak

ljanski vrh, skupaj s strokovnim sekretariatom LZS in slovenskim lovskim muzejem TMS v Bistri.

Avgusta 1971 smo na ribnik s površino ca. 0,40 ha v parku gradu Bistra (last TMS) izpustili 49 pettedenskih mlakaric. Uprava gojitvenega lovišča je v ta namen popolnoma prepovedala račji lov na delu potoka Bistra in barjanskih kanalih, nekako v krogu s premerom 3 km. Mlakarice smo takoj po naselitvi pričeli krmiti, najprej nekaj časa s koncentratom, nato pa z manjšimi količinami pšenice in koruze.

Konec januarja 1972 smo našli še 41 mlakaric (21 racakov in 20 rac). V januarju smo na otoku in na lesenih splavih na ribniku, ob Bistri in na primerno zavarovanih mestih v parku razpostavili 29 umetnih gnezd različnih oblik. Sredi marca je vseh 20 samic že valilo (prva jajca smo našli v drugi polovici februarja), bodisi v razpostavljenih valilnicah ali na skritih mestih v okolici. Okoli 10 % gnezd je propadlo, vendar so race v vseh primerih ponovno gnezdile.

Z uspehom gnezditve smo bili več kot zadovoljni, saj je vsaka samica uspešno vzgojila poprečno 7 mladčev. Zaradi prevelike zgostitve, ki jo je povzročil okoli 300% prirastek (v avgustu 1972 smo našli 168 mlakaric), so se race pričele širiti izven parka in naseljevati širše področje barja v okolici Bistre. Večina teh rac si je v novem okolju poiskala primerna mesta za gnezditve. Računamo, da je v gnezdilni sezoni 1973 v tem širšem območju izven parka valilo kakih 40 samic. Vse ostale samice so letos ponovno gnezdile v parku, kjer smo februarja 1973 razpostavili še dodatnih 35 valilnic, ki smo jih po lastnih načrtih izdelali v muzejski delavnici. Koliko je po letošnji gnezditvi narasla populacija mlakaric v Bistri, ne moremo točno ugotoviti, ker se jih precej stalno drži na Barju in se na krmišče v parku ne vračajo. Po naših ocenah je število mlakaric po letošnji gnezditvi naraslo na 300 do 350.

V letošnjem juliju smo s pomočjo strokovnjakov Ornitološkega zavoda Prirodoslovnega muzeja Slove-

nije odlovili v mreže 109 mlakaric, katere je uprava lovišča Ljubljanski vrh podarila Lovski družini Ig kot prispevek k akciji te družine, ki je usposobila oz. obnovila nekdanje Auerspergove ribnike v Dragi in na njih pričela gojiti mlakarice.

Izvrstni izidi poskusne zreje mlakaric v Bistri so brez dvoma pripomogli k večjemu zanimanju za gojenje mlakaric v širšem slovenskem prostoru. Že leta 1972 so lovske družine Kropa, Kranjska gora, Mozirje, Ribnica na Dolenjskem, Sodražica in Dolenja vas v svojih loviščih izpustile skupno 300 mlakaric, nabavljenih v Srbiji.

To so v glavnem rezultati gojitve mlakaric v prirodnih pogojih. S poskusom bomo nadaljevali tudi v bodoče, predvsem pa bomo svoje ugotovitve posredovali vsem zainteresiranim lovskim organizacijam, saj so v Sloveniji za gojitev mlakaric dovolj ugodni pogoji. Menim, da bodo taka prizadevanja pripomogla k povečanju in razširitvi populacije mlakaric pri nas in tako tudi k popestritvi lova.

Grad Bistra, v katerem je lovski muzej, z ribnikom

Foto C. Pogačar

Obročkanje

Mlakarice smo pred izpustitvijo obročkali. Iz LD Kranjska gora in LD Dolenja vas so nas obvestili, da so obročki mlade race precej ovirali, oz. da so se z obročki zapletale v vodno rastlinje in se jih je tako nekaj celo utopilo. Da bi ta dva primera med lovci ne zbudila pomislekov o obročkanju, naj pojasnim, kako je do tega sploh lahko prišlo.

Leta 1972 obročkane mlakarice so bile nabavljene v LŠPG »Jelen« — Beograd s posredovanjem Lovske zveze Slovenije. Pri iztovarjanju in obročkanju sem bil navzoč. Ugotovil sem, da so bile mlakarice za starost, kakršno je zagotovil dobavitelj, mnogo premajhne. Tega se je očitno zavedal tudi sam dobavitelj, ker je navrgel 50 rač (kar smo opazili kasneje, ko nam je zmanjkalo obročkov) ter tako s količino skušal nadomestiti kakovost.

Mlakarice so obročkali strokovnjaki Ornitološkega zavoda, ki letno obročkajo tisoče ptičev raznih velikosti, od štorkelj do drobnih ptic pevk. Za tako delo imajo torej dovolj prakse in pripomočkov kakor tudi požrtvovalnosti, saj so delo opravili brezplačno.

Obročkanje je razmeroma zamudno delo, združeno z zapisovanjem števil na obročkih in s sortiranjem obročkanih ptičev. Odjemalci, zastopniki lovskih družin, ki so ho-

teli račke čim hitreje prevzeti, so mlakarice dobesedno pulili iz rok in jih na koncu kar sami »obročkali« z neprimernimi kleščami. Seveda se pri takem načinu dela ni moč izogniti nepotrebnim napakam.

Nekoliko »krivde« odpade tudi na LZS, ki ni znala ustrezno uskladiti prevzema in oddaje mlakaric. Mlakarice so namreč v Ljubljano pripeljali s kamionom zjutraj. Če bi odjemalci prišli ponje v popoldanskih urah, bi jih obročkali v miru in z vso potrebno natančnostjo. Letos strokovni sekretariat ni sporočil datuma in obsega pošiljke naročenih mlakaric, tako da je obročkanje umetno vzrejenih rac sploh odpadlo. Obročkali smo le 116 v Bistri odlovljenih mlakaric (109 za LD Ig in 7 za LD Lukovica). Glede letošnje kvalitete obročkanja ni bilo nikakih ugovorov, LD Ig je celo želela, da bi naknadno odlovili in obročkali mlakarice, ki so jih s posredovanjem LZS nabavili v Srbiji.

Lanski obročki so bili iz nekoliko debelejših aluminijaste pločevine kot letošnji. Lahko, da je to eden od možnih vzrokov za nezaželene posledice lanskega obročkanja.

Prepričan sem, da je izpuščanje neobročkanih mlakaric dokaj nesmiselno. Umetno zrejene mlakarice se na zunaj ne ločijo od »divjih« sovrstnic, tako iz odstrela ničesar ne moremo zvedeti o uspehih oz. neuspehih izpuščanja.

Biologija mlakarice

Mlakarica je brez dvoma najštevilnejša in hkrati najpomembnejša vrsta lovne perjadi vsega sveta. Živi in gnezdi praktično po vsej severni polobli, od severozahodne Afrike, po vsej Evropi in zmerno toplih predelih Azije in severne Amerike. Iz severnih evropskih pokrajin se mlakarice na zimo selijo in prezimujejo v širokem območju, ki sega od zahodne in srednje Evrope do subtropskih pokrajin Afrike.

V klimatskih razmerah, kakršne so v Sloveniji, moremo pri mlakarici govoriti le o delni selitvi, ki jo bolj kot zimska klima pogojuje vznemirjanje in pritisk s strani lovcev, pred katerimi se race umikajo v mirnejša oz. teže pristopna območja s primernimi vodami. Takih voda pa v Sloveniji žal ni veliko. Pozimi na slovenskih vodah prezimujejo često tudi mlakarice iz severovzhodne in vzhodne Evrope (baltske dežele, Poljska, Madžarska itd.).

Mlakarica je, kot vse prave race, vrsta z izrazitim sezonskim spolnim dimorfizmom. Racaki, ki so čez zimo odeti v bleščeče svatovsko perje, se golijo in menjajo perje med koncem maja in julijem. V začetku avgusta so navadno že popolnoma operjeni (letno perje). Samice, ki v maju in juniju še vodijo mladiče, se golijo kasneje, julija in avgusta. Popolnoma so operjene šele v začetku septembra. Pri poletni menjavi perja zamenjajo samci in samice krovno ali malo perje po telesu ter krmilno in letalno ali veliko perje v perutih in repu. Zaradi menjave velikega perja race nekaj tednov niso sposobne letati, racaki nekako od srede junija do srede julija, race pa od konca julija do konca avgusta. Zato je vsak lov pred začetkom septembra škodljiv, ker pri takem lovu padajo pretežno še nepopolnoma operjene samice. Pri jesenski menjavi perja, v obdobju

med septembrom in novembrom, zamenjajo samci in samice le malo perje, zato pri tej menjavi ne izgubijo sposobnosti letenja.

Mlakarica je zarodnica vseh evropskih udomačenih račjih vrst. V življenjskih zahtevah je izredno skromna. Zadovolji se z vsako vodo, bodisi z napol zaraščeno lužo, mestnim ribnikom ali poplavnim in močvirnim predelom v notranjosti in ob morju. V preteklosti, ko je ljudje niso tako kakor danes preganjali, je mlakarica gnezdila v neposredni človekovi bližini. Tudi danes od vseh vrst vodne perjadi najuspešneje sledi človekovemu »kultiviranju« pokrajine. Prav mlakarice se navadno prve naselijo na novih vodnih površinah, kot so ribniki, akumulacijska jezera, v novejšem času pa osvajajo tudi vsak dan večje površine odprtih bazenov čistilnih naprav na robu velikih mest.

Glede prostora za gnezditve je zelo skromna. Gnezda najdemo v votlem drevju, štorih, pod koreninami na obrežju, v drevesnih krošnjah (vrbe!), v opuščenih gnezdih ujed, vran, srak in drugih večjih ptičev, med šopi trave, v trstju, v grmovju pa tudi na tleh brez kritja. Seveda je od izbranega mesta odviden tudi uspeh gnezditve. Čim manj je gnezdo skrito, tembolj je izpostavljeno sovražnikom, plenilecem gnezd (vrana, sraka, šoja, dihur, domača mačka, jazbec, podgana, hermelin itd.). V poprečju propade zaradi sovražnikov v naravi 10–15 % gnezd.

Prva jajca v gnezdu najdemo večkrat že proti koncu februarja, največ mlakaric pa prične v naravi gnezditi med koncem marca in sredino maja. Izjeme so populacije v parkih in naselitvenih središčih, kjer večina samic v drugi polovici marca že vali. Kasna gnezda oz. pričetek gnezditve v juniju je le izjemen pojav. V večini takih primerov gre za ponovno gnezditve, ko je raci prvo gnezdo iz tega ali onega razloga propadlo.

Račja idila

Foto M. Adamič

Čas valjenja variira od 25–28 dni. Med valjenjem se racak zadržuje v bližini gnezda in spremlja raco med valilnimi odmori na hranjenje in razgibavanje. Ko se izvale mladiči, samec zapusti samico. Mladiči pričnejo letati med 7. in 8. tednom starosti. Kjer je gostota gnezd majhna, ostanejo mladiči skupaj s samico ves čas do konca telesnega razvoja. Kjer pa je gnezd mnogo, se par tednov stari mladiči združijo v večjo skupino, katero vodi le ena samica, često so pa take skupine brez vodnice.

Odrasla mlakarica potrebuje dnevno 90–100 g hrane. Glede sestave hrane ni zahtevna. Kot izrazit rastlinojed nima posebnih težav s prehranjevanjem. V vodi se pri iskanju hrane postavlja na glavo. Pri takem polovičnem potapljanju zdrži pod vodo le kratek čas, navadno 4–5 sekund. Popolnoma se potaplja le izjemoma, navadno jeseni, pri pobiranju semenja (želod) z vodnega dna. Pomemben delež v prehrani predstavljajo tudi drobni rastlinski in živalski organizmi, ki prosto lebde v vodi. Tej vrsti hrane je prilagojena tudi oblika račjega kljuna, ki je na robovih obdan z drobno nazobčanimi, vzporedno položenimi roženimi ploščicami – plojkami (od tod ime plojkokljuni). Plojke skupaj z resastim robom jezika tvorijo neka-ko sito, skozi katero odteka požlampana voda, na njem pa ostanejo drobni organizmi in delci.

Poleg rastlinske hrane, ki jo poišče v vodi, se mlakarica hrani tudi na suhem. Rada obiskuje polja z ozimino, pobira hrošče, male vretenčarje, deževnike, mehkužce. Natančna preiskava mlakaričine prehrane je pokazala, da jo lahko štejemo celo za »živinoreji koristno vrsto«. Mlakarica namreč pozoblje veliko malih mlakarjev (*Lymnaea truncatula*), polžev, ki so vmesni gostitelji v razvoju jetrnega metljaja pri govedu in divjadi. Po Bobacku (1954) so v pokrajini Mecklenburg v Nemčiji s sistematično celoletno zaščito mlakaric v dveh desetletjih metljivost živine skoraj popolnoma zatrli.

Odstrel

Mlakarica je najpogostejša divjad in tudi številčno najpogostejši plen lovcev severne poloble. V skupnem odstrelu rac v Evropi, ki se po ocenah Mednarodnega biroja za raziskovanje vodne perjadi (IWRB) vrti nekje med 15 in 22 milijoni letno, predstavlja mlakarica najmanj 80 %. V nekaterih deželah, npr. na Nizozemskem, pa celo čez 90 %. Podobna števila veljajo tudi za ZDA in Kanado.

V Sloveniji je odstrel mlakaric razmeroma zelo skromen. Po podatkih LZS je bil odstrel te divjadi v loviščih lovskih družin Slovenije od leta 1961 do 1971 takle:

Leto	Odstrel
1961	3443
1962	5896
1963	4908
1964	2477
1965	2798
1966	2986
1967	4748
1968	3969
1969	2458
1970	2995
1971	4009

Glede intenzitete odstrela v Sloveniji (odstrel preračunan na površino lovske organizacije – odstrel na 1000 ha) vodijo pomurske lovske organizacije, kjer je zaradi ohranjenih prirodnih pogojev tudi populacija mlakaric precej močna. Intenziteta je izračunana na osnovi poprečnega letnega odstrela v obdobju od 1967 do 1971:

Lov. organizacija	popr. letni odstrel (1967 do 1971)	intenz. odstrela (uplenjene mlakarice na 1000 ha)
1. Fazan Beltinci	515	34,14
2. LZ Ljutomer	162	10,50
3. LZ Gor. Radg.	133	6,12
4. ZLD Ptuj	334	4,76
5. LZ Prekmurje	318	4,72
6. ZLD Ljubljana	809	3,82
7. LZ Posavje	134	3,34
8. LZ Notranjska	261	3,27
9. LZ Maribor	633	3,08
10. LZ Koper	197	2,52

V zadnjih nekaj letih je tudi v Sloveniji zraslo nekaj objektov za t. i. komercialno gojitve mlakaric,

kakršnih je mnogo v sosednji Italiji, a tudi v drugih jugoslovanskih republikah. »Končni proizvod« takih zrejalšč je odstrel mlakaric, ki jih s posebej prirejenega letalnega stolpa spuščajo streljanja željnim lovskim turistom pred puške. Ker ta način »gojitve«, ki je sicer komercialno utemeljen, prav nič ne prispeva k številčnemu večanju populacije mlakaric v naravi in ker nima nič skupnega s sodobnimi pogledi na gospodarjenje z divjadjo, bi veljalo o umestnosti gradnje takih objektov nekoliko bolj premisliti.

Končno še tole: Upajmo, da bodo lovske družine na območju ZLD

Ljubljana lovno sezono 1975/76, ko bo konec dveletne zaščite divjih rac, dočakale z izdelanimi stališči o bodočem gospodarjenju s to divjadjo. S tem bo mlakarici »podeljen« enakopraven status nasproti drugi naši lovni divjadi (med lovno dvijad lahko upravičeno štejemo le tiste vrste, s katerimi lovska organizacija na svojem teritoriju gospodarja), hkrati pa bo to najprepričljivejši odgovor vsem, ki v umestnost dveletne prepovedi lova sedaj dvomijo.

V nasprotnem primeru pa bo akcija za zaščito mlakarice na območju ZLD Ljubljana vsekakor izzvenela v prazno.

Še o gamsu

Miloš Kelih

Uvodoma naj povem, da s svojimi izvajanci ne mislim razburjati duhov, še manj pa razvijati kakršnokoli polemiko med različno mislečimi. Predlagani odstotki o odstrelu gamsov v Slovenskem lovskem priročniku (stran 262) so neznosni in menim, da bi jih bilo nujno treba pri novi izdaji korigirati.

Z ozirom na to, ker se z različnimi težavami srečujejo tudi drugod, kjer je razširjen gams, sem se namenil prikazati nekaj dognanj z željo, da se ob upoštevanju nekoliko različnih pogojev na posameznih območjih čimbolj poenotijo ukrepi pri gojitvi te divjadi.

Poslužujem se poročila ing. F. Mayrja Melenhofa, ki ga je podal za deželni lovski zbor dne 7. maja 1972 za obdobje 1967–1972. Zbrani statistični podatki nazorno prikazujejo razmere pri gojitvi posameznih vrst divjadi na Solnograškem v Avstriji.

Posebno so zanimivi podatki in ugotovitve o gojitvi gamsov.

Avtor ugotavlja, da se stalež gamsov polagoma krči, odstrel pa iz

leta v leto večja. Resno zastavlja vprašanje, kaj storiti.

Pregledi trofej kažejo, da zlasti pri odstrelu kozlov preveč posegajo v višje starostne razrede in zelo močno tudi v IIa razred.

Med drugim tudi pravi, da združitev Ib in IIb razreda v enotni B razred (III) ni dala pričakovanih rezultatov.

Dalje ugotavlja, da odstrelni plani često ne temelje na strokovno ugotovljenem staležu, zlasti ne pri kozlih Ia razreda. Predlaga, da je pri odstrelu gamsov B razreda treba preprečiti predvsem poseg v višje starostne razrede; pri tem naj se zlasti upošteva splošno stanje divjadi (zdravstveno).

Na omenjene ugotovitve bi bili zaključki naslednji:

Vzrok zmanjšanju staleža gamsov na Solnograškem je vsekakor v napačnem odstrelu. Glede na dejstvo, da 10,9 % odstrel od prikazanega staleža pač ni pretiran, se stalež pri pravilnem odstrelu ne bi smel zmanjševati. Podatki očitno kažejo, da višina odstrela koz in kozli-

čev ni v pravem razmerju z odstrelom kozlov, oziroma je bilo uplenjenih preveč koz in kozličev. Tak odstrel bi bil upravičen le v primeru, če bi razmere v lovišču terjale zmanjšanje staleža. Ako pa z gojitvenimi ukrepi želimo stalež povečati, potem mora biti spolno razmerje 1 : 1,2 do 1 : 1,5 v korist koz. Zaradi ostre naravne selekcije kozličev sploh ne bi smeli planirati za odstrel in bi morali biti zaščiteni z lovskim zakonom. Ne glede na lovno dobo bi bilo dopustno odstreliti le res bolne in slabe, teh pa je zelo malo.

Do takega zaključka so prišli tudi na znanstvenem inštitutu Für Jagdkunde der Universität Göttinger (Der Anblick 9/70).

Na grobe napake pri odstrelu gamsov najbolj očitno kažejo pregledi trofejev. Nepravilnemu odstrelu pogosto botruje želja po kapitalni trofeji. Ne nazadnje je posredi slabo poznavanje divjadi v naravnem okolju. Marsikateri uplenitelj ne razpozna kakovosti uplenjene divjadi celo tedaj, ko ima trofejo v rokah, kaj šele na strelno daljavo. Tako se dogajajo težko popravljive napake in smo često nemočni, da bi jih preprečevali.

Edina pot za izboljšanje kvalitete gamsov je, da doraste zadovoljivo število dobrih gamsov-prskačev, starih nad 5 let. Njihova medsebojna borba bo izločila najboljše plemenjake, pri čemer bo odpadlo parjenje slabših in v ožjem sorodstvu. Takim prskačem je treba brezpogojno prizanašati; z odstrelom izločimo le manj obetajoče.

Prikazani statistični podatki ing. Mayrja o staležu in odstrelu so pomankljivi v toliko, ker ni razčlenjeno število koz in kozličev. Pomankljivo je tudi, da odstrel gamsov ni prikazan po kvalitativnih razredih. Iz njegovih podatkov pa je razvidno, da je bil leta 1967 osnovni stalež 21 736 živali. Odstrel pa 2177 ali 10,3 %. Od tega 991 kozlov ali 4,7 % in 1186 koz in kozličev ali 5,6 %. Leta 1971 pri-

Ob »strelu« s kamero

Foto Fr. Hladnik

kazani pomladanski stalež 21 337 živali, odstreljenih pa 2518 ali 11,9 odstotka. Od tega kozlov 1144 ali 5,4 %, koz in kozličev pa 1374 ali 6,5 %.

Poprečni letni odstrel v tem obdobju je bil 10,9 %, ob spolnem razmerju 45,5 % kozlov in 54,5 % koz in kozličev. Osnovni stalež pa se je v istem obdobju zmanjšal za 200 živali. Pri tem ni mogoče razumeti, zakaj je bilo uplenjenih več koz in kozličev kakor kozlov, saj tako odstrelno razmerje med spoloma ni bilo doseženo niti pri srnjadi na omenjenem območju.

Na dlani je, da ukrep o združitvi I b in II b razreda v razred B (III) ni dal pričakovanih rezultatov. To je razumljivo, saj taka razdelitev sama po sebi pač ne more vplivati na pravilnejšo gojitev gamsov.

Opirajoč se na članek Franca Patitscha »Gedanken über unser Gamswild (St. Hubertus, št. 2/72), na navodbe ing. Mayrja in na lastne statistične podatke smem sklepati, da je na splošno spolno razmerje naših gamsov znosno, močno pa je porušeno starostno razmerje, ki je za pravilen razvoj populacije prav tako važno kakor spolno.

Pri gojitvi gamsov je nadalje vsekaror treba upoštevati ostro naravno selekcijo. Naravni selekciji podleže dve tretjini prirastka in tako izgubimo več živali ženskega kot moškega spola, kar je treba pri planiranju odstrela vedno upoštevati.

Ne sme biti pomislekov, da je tudi pri B (III) razredu treba skrbeti za

pravilnejši odstrel. Prizadevati si moramo za ustreznejšo starostno strukturo. Le tako lahko pričakujemo, da bodo prišli do izraza najboljše kozli. Močno je zgrešeno forsiranje odstrela nedoraslih kozlov. Kruta naravna selekcija že v prvih letih življenja, z manjšimi izjemami, izloči vse slabo in manj vredno. Tudi rast gamsjih rogljev je z ozirom na različne letne pogoje tako različna, da je težko oceniti, kaj je do 5. leta starosti podpoprečno.

Poslužujem se še članka o problemih gojitve divjadi v alpskem predelu izpod peresa ing. Paula Schwaba, Der Anblick, februar 1973. Sestavek je tako zanimiv in pomemben, da zasluži širšo obravnavo.

Predvsem so zanimive misli o sodobni in praktični gojitvi parkljaste divjadi, ne glede na to, da predlagane smernice in načela za delo niso vselej dovolj argumentirane.

V omenjenem članku pritegne razpravljanje o gojitvi gamsov na Bavarskem. Razveseljiva je ugotovitev, da je tamkajšnje štetje gamsov dalo nepričakovano ugodne rezultate. Moti le dejstvo, da v razpravi ni prikazan odstrel po številu, kakovosti in spolnem razmerju. Podatki dejansko prikazujejo dober stalež. Tako so na skupni površini 63 000 ha našli po 10 glav na 100 ha, skupno torej 6300 gamsov. Če ta stalež prikažemo z uporabo klasične ureditve po spolu in starosti, dobimo naslednjo sliko:

Moški spol:

kozlički	21 % = 661 živali
letniki	12 % = 378 živali
2-4-letni	21 % = 661 živali
5-9-letni	39 % = 1228 živali
nad 10-letni . .	7 % = 222 živali
	100 % = 3150 živali

Ženski spol:

kozice	21 % = 661 živali
letnice	10 % = 315 živali
2-3-letne	16 % = 504 živali
4-12-letne . . .	47 % = 1481 živali
nad 12-letne . .	6 % = 189 živali
	100 % = 3150 živali

Upoštevajoč za razplod sposobne kozle, tj. od 3. leta navzgor, in število koz iste starosti, je pri navedenem številu spolno razmerje 1 : 1,2 v korist koz, kar je zelo ugodno. Podatki kažejo, da pride na 1,7 koze le en (1) kozliček. Ta podatek potrjuje ugotovitev, da pri porodu in kmalu po porodu pogine, se izgubi tretjina kozličev. Poudariti velja, da teh izgub ne moremo preprečiti. Vidimo tedaj, da le majhno število kozličev preživi prvo leto starosti. Lahko trdimo, da zima vzame drugo tretjino kozličev in da ena sama tretjina poleženih kozličev ostane kot prirastek, kar pomeni v najboljšem primeru 12 do 15 % pomladanskega staleža. Pri tem pa seveda še niso upoštevane nezgode, ki večkrat razredčijo gamse.

Tudi dr. Bubenik pravi, da naj bi bila pri solidnem staležu in spolnem razmerju 100 : 100 klasična in socialna razdelitev te divjadi naslednja: od kozlov 15 % kozličev, 11 % letnikov, 28 % 2-4-letnih, 38 odstotkov 5-9-letnih in 8 % nad 10-letnih; pri kozah pa 15 % kozic, 11 % letnic, 20 % 2-3-letnih, 49 % 4-12-letnih in le 5 % nad 12-letnih. Tudi iz tega prikaza vidimo, da pride na 2 kozi le 1 kozliček in na 3 koze 1 letnik, kar pomeni, da je

prirastek zelo skromen, kar je pri odstrelu vedno treba upoštevati. Pri razpravah omenjenih avtorjev pogrešam podatke o strukturi staleža starejših osebkov. Če velja za jelena, da nosi vrhunsko rogovje med 10. in 14. letom, velja to tembolj za gamsa. Vrhunski gamsovi rogliji ostanejo do njegove največje starosti, medtem ko jelenu po 14. letu rogovje hitro zakrneva.

Napačno je tudi mišljenje, da veliki mesojedi najbolj posegajo po mladih, 2- do 4-letnih živalih. Raziskave so pokazale, da so mlade živali po prvem obdobju krize najbolj zdrave in odporne proti raznim akutnim obolenjem, kar bi bilo treba tudi pri gojitvi gamsov upoštevati.

Da so izgube po naravni selekciji zelo različne in da bolj prizadevajo ženski spol, zlasti kozice, navajam za primerjavo statistične podatke o odstrelu gamsov na Gorenjskem:

V obdobju 13 let je bil odstrel gamsov povprečno 9,3 % od prika-

zanega pomladanskega staleža. Stalež pa se je v istem obdobju povečal za 3,2 %. Odstrel je bil izvršen v razmerju 35 % koz in 65 odstotkov kozlov. Od tega 50 % mladih, v starosti od 1 do 4 let, in 50 % odraslih, od 5 let navzgor. Poprečna starost uplenjenih gamsov je bila: 5,6 leta pri kozlih in 8,3 leta pri kozah. Po kakovosti obeh spolov pa je bil odstrel naslednji: 14 % I a, 36 % I b, 40 % II a in le 10 % II b. To pomeni, da je bilo 40 % bodočih plemenjakov prezgodaj odstranjenih iz lovišča. Do tega je prišlo v veliki meri zato, ker se je dolga leta glasno pridigovalo, da je treba močno posegati po mladih. Pri kozah je bil 61 % pravilen in 39 % nepravilen odstrel. Spolno razmerje je sedaj 1 : 1,3 v korist koz. Podobno stanje ugotavljajo v drugih deželah. Menim, da je treba gospodarjenje z gamsi obravnavati le na podlagi dolgoletnih statističnih podatkov, ne pa okvirno, kot se je to doslej dogajalo.

Divji prašič v Sloveniji

Blaž Krže, inž. gozd.

(Nadaljevanje in konec)

IV. Preprečevanje škod, krmljenje, izboljševanje naravnih prehranbenih pogojev

Verjetno lovska znanost na nobenem od svojih področij ni dosegla tako malo kot pri preprečevanju škod od divjadi, zlasti na polju. Divji prašiči škode v gozdu skoraj ne povzročajo, oz. delež njihove animalne prehrane, ki jo sestavljajo žuželke, gosenice in črvi, odtehta škodo na mladju listavcev. Toliko občutnejša pa je škoda na polju. Vzroki za to so znani in

nesporni. V večini naših gozdov divji prašiči ne najdejo dovolj hrane preko vsega leta, medtem ko je na bližnjih njivah zlasti poleti hrane dovolj. Divjim prašičem, eni najbolj inteligentnih vrst divjadi, izbira ni težka.

Osnovni problem preprečevanja škod od divjih prašičev je predvsem, kako zagotoviti enakovredno in trajno prehrano v gozdu. Edino zanesljiva zaščita – stabilna ograja (mreža) je prav iz teh razlogov nerentabilna in omejena na razmeroma majhno površino. Naslednji ukrep, ki pa ni preventiv-

nega značaja, je v neposrednem izvajanju lova na ogroženih površinah, predvsem v kritičnih obdobjih. Vendar je tudi učinkovitost tega odvisna od več vplivov, enako pa tudi posebno čuvanje poljskih kultur in podobno. V zadnjih letih je v Sloveniji nekaj dobrih izkušenj z električnim pastirjem, ki pa ima omejen obseg uporabnosti. Kulture, katere želimo obvarovati z električnim pastirjem, ogradimo s tremi vrstami žice v višini 20, 40 in 60 cm, od katerih je srednja pod električno napetostjo. Enostavne, provizorične ograje, strašila, ogenj, psi in podobno imajo omejen učinek, ki čisto niti ne odtehta stroškov. Uspešnih kemičnih preparatov na našem trgu ni, v Zahodni Nemčiji pa dokaj uspešno uporabljajo »Kornitol«.

V starejši literaturi je omenjenih oz. opisanih še vrsta več ali manj preizkušenih in uspešnih načinov, kajti poizkusi zavarovanja pridelkov pred divjadjo so skoraj toliko stari kot človeštvo. Dokaj uporaben je način, da ob gozdnem robu napnemo žico v višini 40 cm in nanjo v presledkih navežemo snopke konzervnih škotel (zaradi dežja naj bodo obrnjene navzdol). Razmeroma uspešna je na podoben način zaščita s prameni aluminijaste folije (svetlobna in akustična zaščita), ki ne sega do tal. Ker za ta način lahko uporabljamo najcenejši material (žgano žico 0,5 do 1 mm), je te vrste zaščita razmeroma poceni in uspešna predvsem tam, kjer je še niso uporabili.

V celotnem spletu zaščitnih ukrepov se moramo dogovoriti tudi s kmetovalci, ki s smotrno razporeditvijo kultur lahko obseg škod močno zmanjšajo. Najbolj ogrožene kmetijske kulture vsekakor ne sodijo na njive, ki so zaradi svoje lege vsako leto izpostavljene. Mimogrede je potrebno omeniti še to, da ostanki krompirjevih gomoljev na večjih, strojno obdelanih

Mimo stojišča

Foto J. Černač

površinah, kjer del pridelka ostane v zemlji, sicer jeseni nudijo odlično prehrano, to pa povzroča, da prašiči te površine obiskujejo še kasneje, ko je že posejano ozimno žito. Posledice so občutne škode zlasti v februarjskih in marčnih odjugah. Take »krmne njive« iz utemeljenih razlogov niso zaželeni.

V Vzhodni Nemčiji je bilo vloženih že precej sredstev za vzgojo posebnih vrst krompirja, ki divje prašiče ne bi tako privlačile. Vzgojene so bile posebne sorte, vendar z omejenim uspehom.

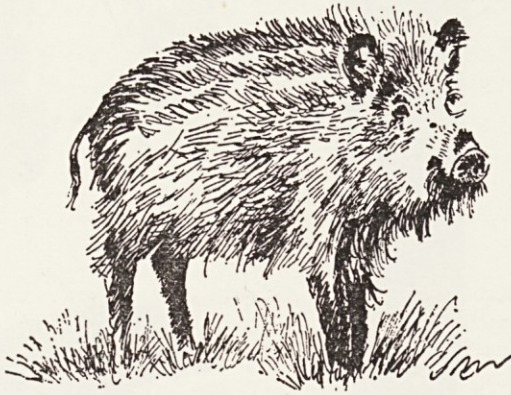
Eden od preprostih tehničnih ukrepov je tudi, da takoj na pomlad poravnamo vse ritine na njivah in travnikih. Poškodovane kulture se tako hitreje regenerirajo, zlasti žita. Na travnikih pa je to zlasti važno zaradi strojne košnje. Lovci s tovrstnimi ukrepi lahko precej prispevajo k boljšim odnosom s kmetovalci.

Krmne njive za srnjad, damjake, muflone in jelenjad v naših, še zadovoljivih naravnih pogojih niso nujne. Nasprotno pa je izboljševanje prehrane divjih prašičev s krmnimi njivami sestavni del pogojev za smotrno gojitev te divjadi. Pravilna izbira kraja je pri tem izredno pomembna. Osnovni namen takih njiv je slej ko prej, da na njih divjim prašičem predvsem

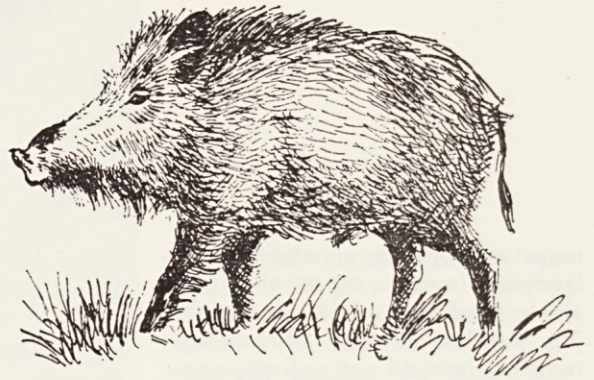
v vegetacijski dobi nudimo tisto, kar so sicer prisiljeni iskati na poljih. Pomen krmnih njiv za zimsko prehrano je v tem primeru drugotnega pomena.

V večini naših lovišč zaradi opuščanja kmetijske proizvodnje verjetno ni nepremostljivih težav pri izbiri ustreznega zemljišča. Važno je, da se tega lotimo dolgoročno, da je to trajna naloga vsake lovške organizacije in ne le posledica trenutne navdušenosti posameznih članov. Življenjska doba krmne knjive je največ 10 let, njena velikost pa je odvisna od razpoložljivih zemljišč in od sredstev. Navadno so krmne njive velike po 0,10 do 1 ha. Priporočljivo je več manjših kot manj večjih njiv, čeprav mora biti to razmerje usklajeno s stroški obdelave, ki so za večje, strjene površine manjši. Samo obdelovanje, zopet zaradi ekonomičnosti, ne more biti enako kot to velja za izključno pridelovalna kmetijska zemljišča. Težimo predvsem k temu, da njive pravočasno obdelamo in jih divjim prašičem odpremo, še preden dozori poljski pridelki. V tem primeru bo učinek pri zmanjšanju škod gotovo največji.

Jasno je, da moramo krmne njive pred tem ustrezno zaščititi s trajno, stabilno ograjo ali z električ-

Mladič v zimski dlaki (ozimec)

Lanščak (enoletnik), čopič že viden

nim pastirjem. To sicer zahteva sprva večje stroške, ki pa se v kasnejših letih brez dvoma povrnejo.

Krmne njive potem postopoma ali naenkrat odpremo na najmanj dveh mestih. Vsaka ura, katero prašiči prebijejo na krmni njivi, nam še kako znižuje izdatke za škodo. Tudi iz tega razloga je bolje, da so krmne njive dovolj velike, ker se s tem njihova funkcijska doba podaljša. Kolikor je ta čas krajši od pričakovanega, ga lahko podaljšujemo in na njivi prašiče krmimo s koruso, krompirjem ali sadjem.

Osnovni namen takih njiv je torej v tem, da premostimo obdobje največjih možnih škod v juliju, avgustu in prvi polovici septembra. Kolikor želimo še dlje, na določenih njivah pripravimo tudi vse za zimsko in pomladansko dopolnilno prehrano divjih prašičev.

Med kulturami izbiramo tiste, ki sicer prašiče najbolj privlačijo. Sem sodijo zlasti oves, korusa in krompir, ki so enoletne kulture, in topinambur kot trajna krmna rastlina za zimski in pomladanski čas. Dve in večletne kulture topinamburja so že tako globoko ukoreninjene, da še tako intenzivno obiskovanje ne prepreči regeneracije. Vegetativna moč topinamburja je torej poleg velike donosnosti in hranljivosti ena tistih lastnosti, ki ga uvršča med univerzalne krmne rastline. Nadzemski del te rastline pa je privlačen tudi za drugo parkljasto in malo divjad.

Seveda pa ima izboljševanje naravnih prehrabenih pogojev sa-

mo s krmnimi njivami tudi naslednje negativnosti:

1. kmetijski ali gozdni proizvodnji odvzamemo določene površine,
2. često krmnih njiv ne moremo osnovati v predelu in obsegu, kjer in kakor bi radi,
3. navadno so krmne njive težje dostopne, mehanizirano obdelovanje je onemogočeno in s tem stroški za obdelavo veliki,
4. rodnost gozdnih tal pogosto ne zadovoljuje,
5. krmne njive so divjadi na voljo razmeroma le kratek čas in s tega vidika nerentabilne.

Morda je včasih res cenejše odkupiti že obdelane njive v najbolj ogroženih predelih. Druga možnost, s katero lahko uspešno dopolnujemo vlogo krmnih njiv, pa je neposredno krmljenje. Ta, biološki način preprečevanja škod je v naših razmerah najbolj preizkušen in prav presenetljivo je, v kolikšni meri je tudi v najbolj ogroženih predelih možno zniževati občutne finančne pa tudi moralne posledice škod. S tem, da oškodovanemu kmetu bolj ali manj pravično plačamo odškodnino, še niso odpravljene vse posledice. Kmet je čustveno navezan na svoj pridelek in zato moramo tudi s tega stališča težiti k temu, da so škode čim manjše. Škoda je treba plačati čim hitreje in v višini, določeni v sporazumu. Še bolje pa je, če lahko povrnemo ustrezno količino uničenega pridelka. Izgovori na nezaščiteno njiv, zamujanje rokov pri prijavi škod in podobno nam niso v čast, še zlasti ne, če vemo, da zaščitna na krajevno običajen način

zlasti proti divjim prašičem ni kaj več kot simbolična. Tam, kjer lovska organizacija uplenjeno divjad vnovčuje po tržnih cenah, ki danes niso ravno nizke, ne smejo biti problem sredstva za plačilo in preprečevanje škod.

Krmljenje divjih prašičev mora biti celoletno in trajno ter najbolj intenzivno v vegetacijski dobi, ko krmljenje drugih vrst divjadi ni potrebno. Nasprotno pa je potreba po krmljenju v normalnih zimah manjša.

Kolikor se odločimo za krmišče v ta namen, izberemo miren prostor v gozdu ali na gozdni jasi v predelu, kjer divji prašiči pogosto prehajajo. Možen naj bo hiter dostop, kar je nujno, če krmišče zalagamo vsak dan ali vsak drugi dan. Naprimernejši čas za pričetek krmljenja je v marcu, aprilu ali maju, ko so potrebe po hrani, zlasti vodečih svinj, največje. Krmišče lahko pripravimo tudi na krmni njivi.

Glavna krmila so korusa, krompir, sadje, kostanj in podobno. Ko ugotovimo, da so divji prašiči krmišče »prijeli«, do tedaj mine lahko tudi dalj časa, ga moramo redno zalagati. V bližini zgradimo kasneje visoko prežo za opazovanje in izjemoma tudi za odstrel.

Krmljenje divjih prašičev mora biti dopolnilni vir osnovne, naravne prehrane. V letih in obdobjih, ko je hrane v naravi dovolj, je poraba krmil manjša in obratno. Dnevna poraba in vrsta krmil sta torej odvisni od več faktorjev. Kot že rečeno, osnovno krmilo je korusa, bolj kot storži je priporočljivo zrnje, ki ga razsujemo na površini nekaj deset m². S tem dosežemo,

da se prašiči čim dlje zadržijo na krmišču in da je vsem, tudi mladim, omogočeno priti do hrane.

Krmišče zalagamo v poznih popoldanskih urah in s tem zmanjšamo možnost, da šoje, ki se v velikem številu zbirajo na krmiščih, ne pozobljejo preveč. V zimskem času pa krmišče obiskujejo tudi ptice pevke, tako torej neposredno prispevamo še k njihovi ohranitvi.

V pomladanskih mesecih krmimo tudi s krompirjem, ki si ga zagotovimo že jeseni. Krompir naj bo droben, industrijski, ki je cenejši.

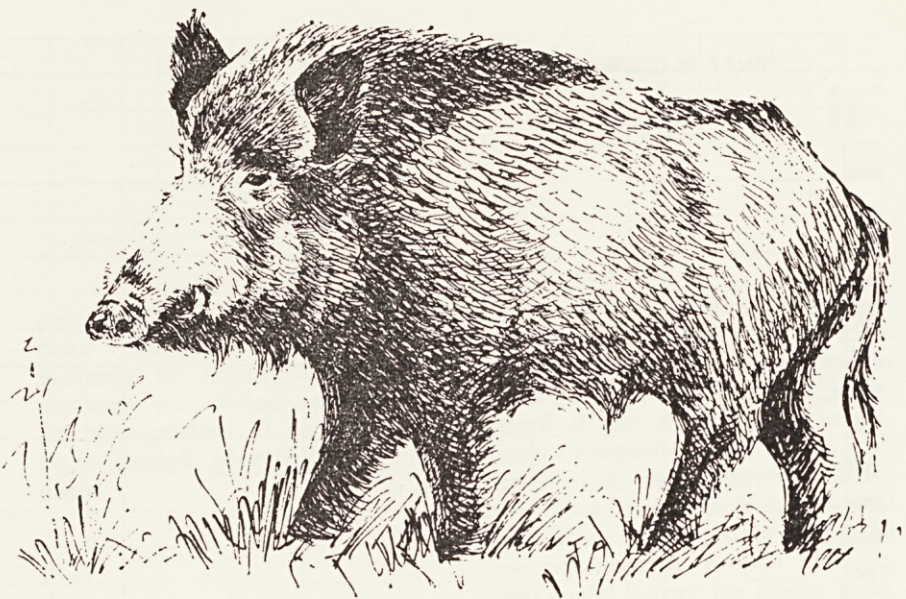
S tem lahko povsem preprečimo škode na krompiriščih, ki so lahko v času takoj po sajenju krompirja občutne. Krompir razsujemo in premešamo s koruzo ali ga na krmnih njivah zagrebemo, kar je še najboljše. V sušnih mesecih skušamo zagotoviti sočno hrano, kajti koruza povzroča žejo in v takih obdobjih je prašiči ne jemljejo preveč radi. Zaradi tega v bližini krmišča napravimo primerno napajališče ali kalužo. Kljub temu pa škode na mlečnih koruzah v avgustu le težko povsem preprečimo.

Jeseni izkoristimo vsako možnost za nabavo manjvrednega sadja, domačega kostanja in krompirja.

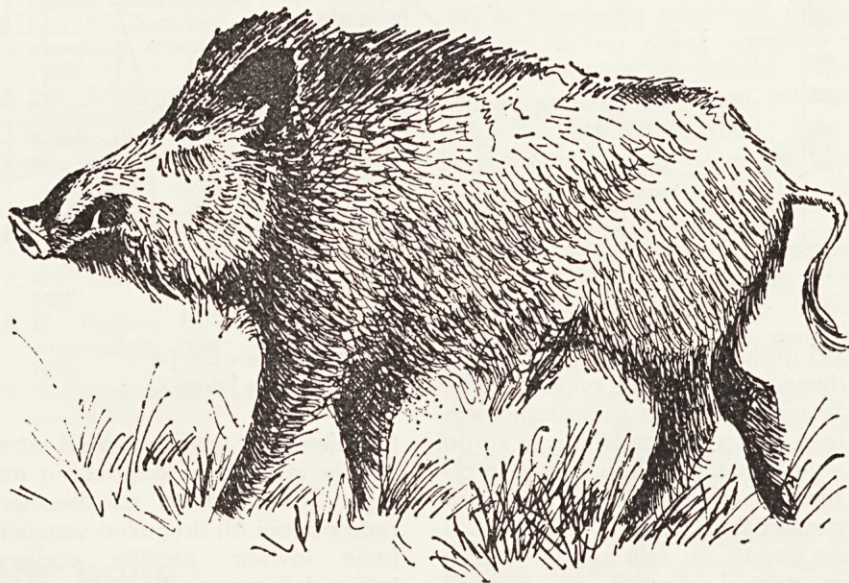
Nekateri avtorji navajajo kot sočno hrano sladkorno peso. Divji prašiči so kot vsejeda divjad navezani tudi na zeleno pašo, te pa navadno ne manjka.

V oborah zaradi pomanjkanja naravnih beljakovinskih virov divje prašiče krmijo tudi z ustreznimi močnimi krmili, ki vsebujejo tudi potrebne mikroelemente. Za krmljenje v naravi je to prevelik strošek, razen tega pa divji prašiči dobivajo beljakovine tudi z animalno hrano. V prosti naravi se divji prašiči le izjemoma lotijo mrhovine ali poginule divjadi.

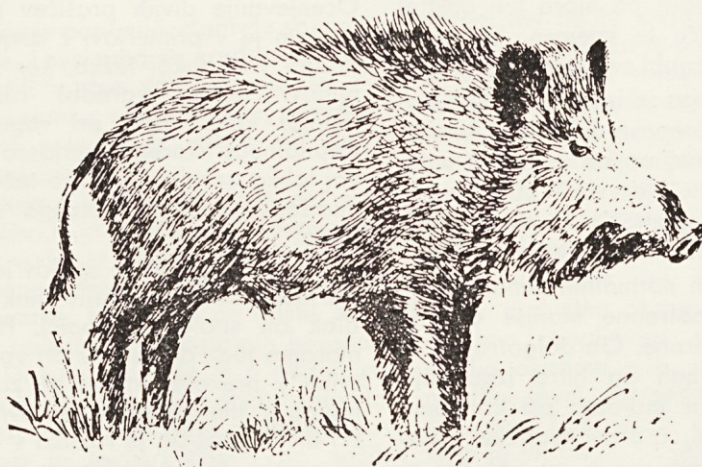
Poleg osnovnega namena, da prašiče zadržimo v gozdu, na krmiščih tudi ugotavljamo prirastek in stalež sploh. Zlasti v pomladanskih in zgodnjih poletnih mesecih pra-

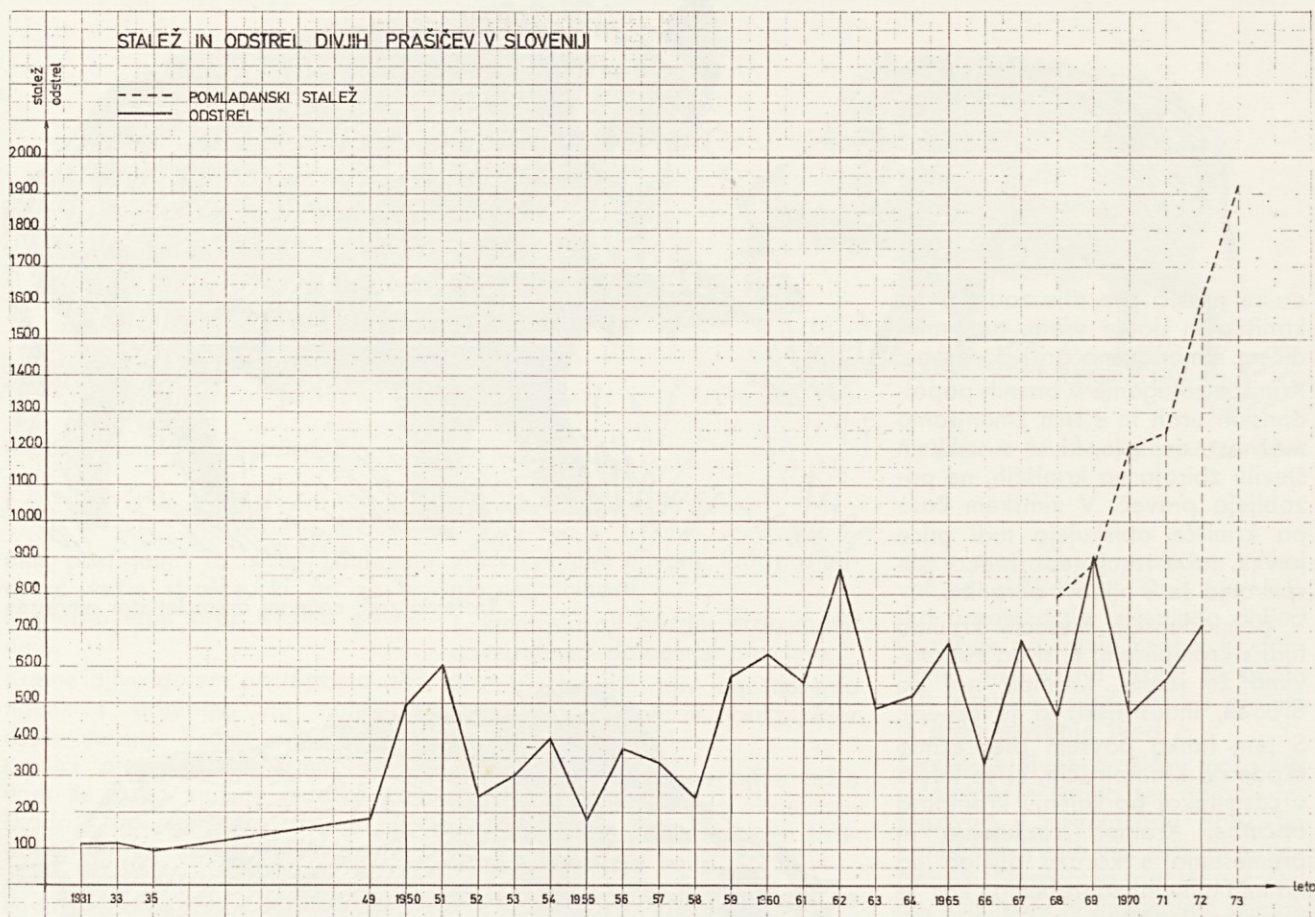
Trofejno zrel, najmanj osem let star merjasec

Tri- do petletni merjasec, še nezrel, zato neloven

Dveletni merjasec oz. v tretjem letu starosti

šiči prihajajo na krmišča že po dnevi, zlasti vodeče svinje. Mladiči že maja in junija samostojno jemljejo hrano na krmiščih in se zaradi tega hitreje razvijajo. Jeseni in pozimi pa je urnik lahko tudi spremenjen, tako da so krmišča obiskana ponoči ali šele zjutraj. Čeprav je odstrel divjadi na krmiščih nelovski, pa je verjetno ta način lova na divje prašiče bolj upravičen kakor na brakadah ali ponoči. Vendar pa mora biti odstrel na krmišču le izjemen, ker sicer krmišče izgubi svoj osnovni namen. Zaradi tega se izogibamo tudi pogonov v neposredni bližini krmišč, ali se omejimo na največ enega, dva v letu. Na vsakih 1000 ha gojitvenega območja za divje prašičev naj bi bilo eno krmišče.

V milih in normalnih zimah so za prašiče potrebne manjše dnevne količine hrane. Ob dolgotrajnih in hudih zimah pa hitro izgubljajo tolščo, kar moramo pri krmljenju upoštevati, čeprav prašičev v novozapadlem snegu po več dni ni na krmišču.

V. Ocenjevanje pred strelom

Ocenjevanje prašičev pred strelom je težavna in odgovorna naloga. Tam, kjer so na dnevnem redu pogoni ali drugačno vznemirjanje lovišča, prašiča podnevi težko dobimo pred oči. Tam pa, kjer je lov v glavnem na čakanje, zalaz ali s pritiski manjših skupin lovcev, je stanje mnogo ugodnejše. Ocenjevanje divjih prašičev pred strelom je v primerjavi z divjadjo drugih vrst dokaj težko, ker so v njihovi telesni zgradbi razlike manjše kakor npr. pri rogarjih. Kapitalnega starega merjasca dokaj lahko ocenimo, mnogo težje pa mlajšega, 3–4 in 5-letnega merjasca.

Za razlikovanje obeh spolov je pri merjascih dokaj zanesljiv znak šop dlak ob spolovilu (čopič). Paziti moramo tudi, da seskov pri vodeči svinji v preveliki vnemi ne zamenjamo z merjaščevim spolovilom. Pri divjih prašičih je razlika v letni ali zimski dlaki odločilnega pomena za sam videz. Divji prašiči so

že v začetku junija povsem v letni dlaki, razen vodečih svinj, ki so še v prvi polovici junija pokrite s šopi zimske dlake. Svinja sicer navadno poleti mladiče (pujske) vodi s seboj, vendar jih lahko v določenih primerih tudi odloži in sama preveri varnost nameravane poti. Jeseni se svinje zadnje prebarvajo. Če pozno jeseni pri tropu lanščakov (letniki in enoletne svinje) ugotovimo močnejšo žival, je to skoraj gotovo merjasec; prve svinje se že bukajo. Mladiči so jeseni, v zimski dlaki, rjavo črni (ozimci), medtem ko so lanščaki povsem črni.

V predelih, kjer je stalež močan, svinje navadno že pred poleganjem pripravijo gnezda v neposredni bližini ena od druge in kasneje osnujejo skupen trop, katerega običajno vodi najstarejša svinja, druge pa so v sredini ali na koncu tropa. To verjetno zaradi večje varnosti. Iz gospodarskih razlogov pa je zaradi osredotočenih škod to manj zaželeno. Merjasec nikoli ne vodi tropa, ampak se mu priključi, vendar tudi to le

v času bukanja. Ugotovljeno je tudi, da se tropi kot samostojna socialna združba vodečih svinj z mladitci, in pogosto tudi lanščakov, med seboj slabo prenašajo, kar je zlasti očitno na krmiščih.

Povzetek

Brez dvoma so v Sloveniji odlični naravni pogoji, ki bi lahko z našo pomočjo dajali več kot doslej. Lovskogojitvena območja s samoupravno dogovorjeno in usklajeno gojitveno politiko bi lahko zaživele na Dolenjskem, v Beli krajini, na Goriškem, v Brkinih, Zasavju, na Štajerskem in Gorenjskem. Vzporedno pa bi si morali prizadevati, da izboljševanje naravnih prehrabnih pogojev za divjad postane ena osnovnih nalog upravljalcev lovišč. To velja za vse vrste divjadi, ne samo za divje prašiče. Vzporedno pa moramo težiti k boljšim odnosom s kmetovalci in gozdarji, ki nam z ohranjanjem plodonosnega drevja lahko precej

pomagajo. Seveda nas na tej poti čaka vrsta težav. Lovci, ki se vzemajo za naprednejše odnose do vseh vrst divjadi, pa bodo z vztrajnim delom in uspehi, ki ne bodo izostali, prepričali tudi pesimiste.

Viri:

1. Ing. R. I.: Divji prašič v Dravski banovini – Lovec 1934.
2. Anton Šavelj – Divja svinja v Kočevskih pragozdovih – Lovec 1933.
3. Lutz Briedermann – Die Altersbestimmung erlegten Schwarzwildes, 1965.
4. Lutz Briedermann – Die Schwarzwildbewirtschaftung in Theorie und Praxis, 1966.
5. Mr. Stojan Popović – Divji prašič (gradivo za dopisno šolo pri LZS), 1973.
6. Egon Wagenknecht – Schalenwild, 1963.
7. Karl Snethlage – Das Schwarzwild, 1967.
8. M. Fischer, H. G. Schumann – Ansprechen des Schwarzwildes, 1973.
9. Statistični podatki Lovske zveze Slovenije.

Potem je vodja razložil, predvsem zavoljo gostov, ki so prvič na takšnem lovu, kaj je viličasti lov in kako ga izvajamo. Posebno je poudaril strogo disciplino in izvrševanje njegovih povelj. Da bo uspeh in da ne bo nesreče! Zlasti na takem lovu je potrebna zavest in odgovornost, ko pravzaprav ne lovi posameznik, ampak skupina. Prva vrsta lovcev bo desno krilo, njegov vodja Karel Rajer, druga vrsta bo levo krilo, njegov vodja Jože Žabkar.

Ko je lovovodja odgovoril udeležencem še na nekaj vprašanj v zvezi z lovom in zaželel vsem dober pogled, sta Karel in Jože povedla vsak svoje krilo.

Vodja lova je ostal na mestu, levo in desno od njega pa so se razmikali lovci.

Ta način lova je mogoč samo na ravnem, preglednem terenu brez večjih goščav. Prostrano Krško polje, ravno kakor miza, golo in le sem ter tja poraslo s kakim grmom, je kakor nalašč za tak lov. Viličasti lov je zlasti uspešen na zajce. Nekoč, ko je bilo te divjadi neprimerno več kakor dandanes, so ga priredili nekajkrat na leto. Na vsakem lovu je padlo po 100 in več zajcev, se spominja nekdanji vodja viličastih lovov in znani lovski veteran Lojze Colarič. Sedaj na Krškem polju z zajcem varčneje gospodarijo. Lovska družina Krško priredi lov na to divjad v ravnini le enkrat letno. Za ta naš lov je bil dovoljen odstrel samo 45 zajcev. Potem pika do prihodnjega 29. novembra! Tudi v gričevnatih revirjih lovišča ni dovoljen posamični lov na zajce; tam pa na brakadah dolgouhcem zavriskajo za petami goniči – posavci in istrijanci.

Ni minilo četrto ure, ko so bile »vile« z dvema okrog 400 metrov dolgima »rogljema« postavljene. Roglja oziroma krili, vsak s šestnajstimi lovci, sta sestavljala skoraj pravi kot. Lovec od lovca v krilu je bil oddaljen nekako 20 do 25 metrov. Trikotnik bi bil popoln,

Viličasti lov na Krškem polju

Francè Cvenkel – foto ing. Rok Gašperšič

Prispelo je vabilo na viličasti lov.* Mnogo lovcev po Sloveniji še ni slišalo te besede in ne pozna tega načina skupnega lova. Lovska družina Krško ga priredi vsako leto 29. novembra na Dan republike.

S tovarišem Rokom sva bila na zbornem mestu v Leskovcu že pred napovedano jutranjo uro. Od vseh strani so prihajali lovci, peš in z avtomobili. Pozdravljanje, tovariški stiski rok in nasmeji na obrazih. »Tovariši lovci, zbor!« je zapovedal vodja lova Alojz Arko. Govor-

jenje je potihnilo, cigarete so ugasnile. Lovci smo se pred vodjo razvrstili v dve vrsti, s puškami na levi rami, s cevmi spredaj navzgor, vsak z levico na ceveh ob zgornjem jermeniku.

»Najprej želi spregovoriti naš starešina,« je napovedal lovovodja. Iz vrste je stopil Jože Špiler. V imenu lovske družine je pozdravil navzoče, predvsem pa goste, nato je spregovoril v izbranih besedah o Dnevu republike in o padlih za svobodo, ki smo jim dolžni zahvalo tudi lovci, da danes svobodni gojimo in lovimo divjad po naših lepih loviščih.

* Obrazložitev izraza viličasti lov na strani 287.

Na zbornu mesto, ko je vstajalo zaspano jesensko sonce

če bi stranico med vodjema na koncih obeh kril izpolnjeval še tretji krak lovcev. Toda bistvo tega načina lova so »vile« z dvema rogljema oziroma kriloma.

Ko smo lovci stali vsak na svojem mestu in nabasali puške, je glas lovskega roga naznanil, da se pogon začne. Sicer pa lovski rog med lovom molči, z enkratnim glasom naznani le začetek, s trikratnim pa konec vsakega pogona.

In že lovovodja poveljuje: »Desno krilo – pol v levo, levo krilo – pol v desno! Naprej!« Vsak lovec se obrne pol v desno oziroma pol v levo in »vile« se začno pomikati čez njive, travnike in loge. Kolikor povelje ne doseže oddaljenejših lovcev, pa po »ustnem telefonu« hiti od lovca do lovca prav do konca vsakega krila. Tam sta vodji vsakega »roglja« in po že prej dogovorjenem načrtu širita in ožita

Dinar za zgrešeni strel

kot med kriloma. Lovci so torej sami sebi in drug drugemu gonjači. Iz prahe skoči prvi zajec. Jeknejo prvi streli, toda zajec prebije krilo in že beži izven kota, skoraj bo rešen. A Rok ga s prvim strelom položi na dlako.

Pes, ki neoprčen ubogljivo spremlja lovovodjo, nestrpno čaka na povelje. »Ben, prinesi!« ukaže Alojz. In lepi bretonec šine čez ozare, pobere zajca, ga prinese in sede s plenom v gobcu pred gospodarja.

V vsakem krilu je bil še po en pes. Na takšnem lovu pridejo v poštev samo ptičarji in šarivci, vendar ne za iskanje, ampak za prinašanje uplenjene in zasledovanje ranjene divjadi.

Medtem odmevajo streli vse pogostejše. Iz leh in trave skačejo zajci...

A trikratni glas lovskega roga že naznani konec prvega pogona. Lovci se zbirajo na cestnem križišču in oddajajo divjad vozniku, ki jo naklada na voz, preurejen nalašč za prevažanje zajcev.

Vsak lovec ve, kaj je v odmoru njegova prva dolžnost. Lovovodja je namreč pred lovom med drugim omenil pri njih vpeljano navado, da vsak zgrešeni strel stane en novi dinar. Treba ga je spustiti v hranilnik, ki ga zavzeto nosi od lovca do lovca blagajnik Jože Pavkovič. Ob prešernih šalah in pripombah se polni pločevinasta škatlica. Saj, čim več bo v njej denarja, tem obilnejši bo »zadnji pogon«. V ta namen sredstev za vnovčeno divjad namreč ni dovoljeno trošiti, saj je pridobljeni denar iz lovišča po zakonu treba uporabiti samo za čuvanje in gojitev divjadi.

V drugem pogonu so bile cevi najbolj vroče. Hkrati je teklo mimo strelcev tudi po pet in več zajcev. Vsi trije psi so imeli dovolj dela s prinašanjem plena. Lovovodja je sprti vodil evidenco.

Dvigne se kita jerebic in iz koruzišča zaropoče fazan. Toda pri streljanju v zrak je treba posebne previdnosti! Zlasti na jerebice, ki letijo pri tleh. Čim debelejše so šibre, na večjo razdaljo so nevarne – tudi solovcu. V nabojih imamo na splošno šibre številka 8, torej premera 3,5 mm, kar pomeni, da so nevarne še na 350 m. Take šibre so v prvi vrsti namenjene zajcem, saj jerebic itak ne sme pasti nad deset. Fazani so se pa s praznih, golih novembrskih njiv domala umaknili v gozdice na rob prostranega Krškega polja in v remizo, ki jo je ustvarilo 45 marljivih članov lovske družine s posaditvijo borovih mladik. Skoraj 6 tisoč hektarov obsega njihovo lovišče, 21 hektarov pa meri lastno družinsko zemljišče. Tam v borovi remizi je več že založenih krmišč in zraven krmna njiva, posajena s koruzo, ki so jo za zimo pustili neobrano. Tam je torej zimsko zatočišče divjadi, zlasti fazanov. Poleti tamkaj tudi spuščajo izpod prostrano razpetih mrež fazane in jerebice, vzrejene v jerebičarni pri lovskem domu na Trški gori nad Krškim. V tako velikem izpustu je tudi vedno potrebna sveža voda, ki jo črpajo iz globine enajstih metrov.

Toda naš viličasti pogon se pomika mimo tega rezervata. Saj tam sme počiti puška le pod posebnimi pogoji.

V Leskovcu je zazvonilo poldne, ko je padel petinštirideseti zajec. »Na zajce nobenega strela več!« je ukazal lovovodja. »Ustni telefon« je hitro prenesel njegovo povelje do konca obeh kril.

In tedaj, za čuda, ko da so zajci po lehah in prahah razumeli lovovodjevo prepoved. Lovcem pod nogami so se dvigali iz ložev in lagodno tekli mimo molčečih, povešenih pušk.

»Ostanite zdravi do pomladi in obilo naraščaja prihodnje leto!« jih je z dvignjenim klobukom pozdravljaj lovovodja. Tudi na obrazih drugih lovcev je bil nasmeh,

Desno krilo

morda bolj radosten kakor ob dobro pomerjenem strelu.

Tretji pogon je bil bolj sprehod po prigrizku, ki ga je vsak lovec prinesel v nahrbtniku s seboj. Zopet so zajci poskakovali pred lovci in le posamičen strel je jeknil za redkim fazanom. Kaj če le preveč dolgorepih ptičev ni padlo pod streli italijanskih lovcev? Šest do sedem milijonov letnega dohodka od inozemskega lovskega turizma pa tudi ni malo, saj je za tak denar možno

spustiti v lovišče na stotine mladih fazanov!

Za konec je nepazljivost lovcev izvrstno izkoristila edina lisica in pomahala z repom, ko ji šibre že niso bile več nevarne.

Na prostoru, določenem za pozdrav lovini, so lovci zajce zložili z voza in jih položili v vrsti, vsakega z levo stranjo navzgor. Vodja lova se je postavil ob vrsti divjadi na desnem krilu in pozval: »Tovariši, zbor ob lovini!« Veseli lovski

»Uplenjeni divjadi za lovski blagor – hvala!«

Pozdrav lovini

klepet o doživetjih na lovu je potihnil. Zraven lovovodje je stopil trobač z rogom in lovci so se razvrstili v dve vrsti za uplenjeno divjad. Vse puške so zopet na levi rami s cevmi spredaj navzgor in leva roka ob jermeniku. V kratkem nagovoru lovovodja opiše potek lova, se zahvali vsem za vzorno disciplino, objavi število plena in približno število strellov ter vse lovce povabi po opravljenem lovskem običaju na »zadnji pogon« na Trško goro v njihov lovski dom, ki nosi ime prizadevnega in sposobnega lovca ter kinologa Jožeta

Jurečiča. Samo trenutek tišine po nagovoru in vodja zapove s svečanim glasom: »Pozdrav lovini!« Trije zaporedni zvoki zadonijo iz lovskega roga po Krškem polju. Lovci stojijo mirno in njihovi pogledi so uprti v revir, kjer so še pravkar pokale njihove puške. Po trobljenju se lovovodja spoštljivo odkrije, rekoč: »Uplenjeni divjadi za lovski blagor – hvala!« Hkrati se odkrijejo tudi lovci in odgovore: »Hvala!« Hvala tudi vam, lovci Krškega, za lepo doživetje v sončnem novembrskem dnevu!

Lovčeva hči

Tone Svetina – ilustriral Štefan Planinc

XXI.

Ko so ozelenele gore, je odšel Boštjan s čredo in spet so pozvali zvonci na Slemenu pod Ostrim vrhom. Dve nedelji je že pasel, ko je nekega večera prišel v planino Janez Suhadolc.

Boštjan je pravkar pristavljal žganice, ko je zaropotal pod stanom. Začudeno ga je pogledal. Njegov obraz je kazal, da se je zgodilo nekaj nenavadnega.

»Dober večer, Boštjan!«

»Pozdravljeni! Kaj pa vas je prineslo tako pozno?«

»Nič posebnega! Nekaj hrane sem

ti prinesel in nekaj novic,« se je mož skušal nasmehniti. Raztovoril je krošnjo in si obrisal potno čelo: »Saj veš, da moram skrbeti za tako dobrega pastirja.«

»Nikar me ne dražite,« je odvrnil Boštjan, »k ognju sedite, da se boste posušili.«

»E, Boštjan, če bi vedel, kaj ti moram povedati! Ne, tega ne bi uganil, pa če bi ugibal do jutra! Kdo bi si mislil! Vse se izve, vse, če ne danes, pa jutri!«

»Povejte, nikar me ne dražite!«

»Saj ti bom, poslušaj! Včeraj, pozno popoldne, so me prišli iskat. V Potokih je umiral stari nadlovce

Dimež, saj se ga gotovo spominjaš, tisti z dolgo, sivo brado. Rekli so mi, da ne more umreti, da mora še govoriti z menoj. Z vozom so me prišli iskat. Zaman sem vso pot ugibal, zakaj me kliče. Ženska me je peljala skozi vežo, v izbi je bilo zatohlo. Dišalo je že po smrti. Mož je ležal v kotu in okoli njega so se gnetle ženske in otroci. Jokali so in molili. Še preden sem ga zagledal, sem zaslišal hropenje.«

»Kaj je povedal?« je nestrpno vprašal Boštjan.

»Le počakaj! Naj ti povem vse, kot je bilo. Janez ali si ti? Saj si z Vršnikom nekaj v rodu, je dejal počasi zlogujoč, z izsušenimi ustnicami. »Nate ata, mu je starejša hči vlila v usta nekaj limonine vode. To ga je spravilo k sebi. »Sama morava biti!« je hotel. Domači so se nejevoljno umaknili. Menda so mislili, da bo kaj zaradi oporoke. Ko sva bila sama, je bila v izbi taka tišina, da se je čulo brenčanje muhe. Dimež pa je začel: »Janez, dvajset let mi teži dušo. Dvajset let sem se pripravljaj, da bi povedal vsaj sinu in zdaj ne morem umreti. Ti povej sinu, Boštjanu, da mu je očeta ubil Goldschmied. Z gamsom sva ga dobila. Skočil je in Goldschmied je streljal nanj v hrbet in ga ubil. Vlekla sva ga pod Osolnik, v tisto vrtačo, o kateri pravijo, da je brez dna.

Vanjo sva ga vrgla. Pest srebrnikov, judeževih srebrnikov, sem dobil, da sem molčal. Toda ne bi smel. Srce me je zbolelo, kadar sem srečal njegovega sina Boštjana. Govoril je vedno počasneje. Držal sem ga za roko, on pa me je gledal s steklenimi očmi, polnimi groze. Čutil sem, da mu srce le še rahlo utriplje.

Poklical sem domače. Še nekaj časa se je mučil, potem pa je ugasnil. Zatisnil sem mu oči. Njegovo skrivnost pa sem ti sedaj povedal. Zanj jo veva samo midva, Boštjan, samo midva!«

Boštjan je negibno sedel, gledal možu v oči in ustnice so se mu sti-

skale. Ko je Janez nehal, je kočo napolnil težak molk.

»Tako! Goldschmied je ubil očeta!« je z razklanim, suhim glasom spregovoril Boštjan. »Ubil ga bom! Izginil bo prav tako skrivnostno kakor moj oče! Zob za zob!«

»Premisli, Boštjan, dobro premisli! Gosposka je močna. Zaprli te bodo, da boš prišel izza rešetk, če boš prestal, kot starec. Pravica je njihova dekla. Ob glavo te bodo spravili! Priče ni, ker je umrla. Goldschmied bo izvedel, da veš! Vse bo naredil, da te spravi s poti, še preden bo prišel tebi na muho.« Pozno v noč je pripovedoval Janez o Boštjanovem očetu. Vse od rane mladosti do smrti, vse, kar je o njem vedel. Boštjan je zamišljen zrl v ogenj, nenadoma pa je, kakor bi se zdramil iz sanj, dejal: »Janez, spustil se bom v vrtačo! Očetove kosti moram dobiti, pa tudi če je jama brez dna, četudi sega do samega pekla!«

Čez nekaj dni so si malo po sončnem vzhodu štirje možje utirali pot skozi zaraslo, kamnito planjavo pod stene Osojnika. Vodil jih je Boštjan. Za njim je šel črednik Matija, ki je poznal vrtačo še iz časov, ko ni bila tako zarasla. Za njim sta šla, oprtana z vrvmi, Janez in Nek. Nosila sta tudi smolnate bakle. Ko se je Boštjan razgledoval proti gozdu, ki se je širil pod steno, in ugotavljal, če gre do prav, je Nek kar naprej silil v Janeza:

»Poslušaj, ali ga ne bi pregovorili? Ta jama je brez dna!«

»Kdo ga bo pregovoril, trmast je!«
»Tamle bo jama, Boštjan, tamle, kjer rastejo fistele štiri smreke,« je pokazal pastir s palico. »Pred dvajsetimi leti je tod mimo vodila lovska steza, pa so jo opustili in zato se je vse zaraslo.«

Na robu so obstali in se spogledali. Na obronku gozda se je sredi razmetanega skalovja, obraslega z robidovjem in grmovjem, pokazal udor.

Nek je odlučil debelo skalo in jo spustil v brezno. Zahreščale so trhle veje in skala je zabobnela v ponor. Iz podzemlja je votlo odmevalo. Vsi štirje so napeto poslušali. Bobnelo je dolgo.

»Saj sem rekel, da je jama brez dna,« je zaskrbljeno opozoril Nek. Tudi Boštjana je prevzel hlad čudnega groba.

»Moram! Če sem se odločil, da bom našel očeta, moram!« si je dejal odločno. »Vrvi!« je skoraj ukazal. Možje so zmajevali, Boštjan pa se je navezal na dvojno vrv in si oprtal malho, naloženo z baklami.

Dvakrat so ovili vrv okoli debele smreke. Med podrtimi debli je odstranil dračje in splezal preko debelega hloda, da se vrv ne bi drgnila ob ostre skalnate robove.

Potem se je začel spuščati. Meter za metrom. Nekaj časa so skale padale navpično, potem pa se je žrelo lijakasto zožilo in v strmem naklonu padlo v temo. Boštjan se je spustil vanj. Kmalu ga je objela popolna tema. Čutil je moko, lepljivo skalo. Z nogami je iskal opor, z rokami lovil ravnotežje. Potem je pristal na majhni ploščadi. Prižgal je baklo. Zadišalo je po smoli. Ogenj, ki je razsvetljeval stene, je pregnal tesnobo. Spuščal se je po strmeh robu, ki se je širil. Z eno samo prosto roko je teže lovil ravnotežje. Rov pa je padal in padal. Vrv ga je stiskala. Od časa do časa je pristal na polici in se razgledal, potem pa spet zavpil:

»Spuščajte, počasi!«

Besede so se ubijale v hladnih stenah vlažnega brezna.

»Kaj misliš, ali ga bo dobil?« je vprašal Matija.

»Mislim, da ne,« je zmajeval Janez. Vrv, ki jo je požiralo žrelo meter za metrom, se je krajšala.

»Do pekla, med hudiče bi zlezel, če bi imeli tako dolgo vrv,« se je pridušal Nek.

Po vlažni strmini je Boštjan spet pristal na jamasti ploščadi. Po njej se je lahko kar sprehodil. Tu se je

jama odprla, da bi v njej lahko postavil hišo. S stropa je kapljala voda. Boštjan je brskal po tleh. Osvetlil je kosti poginule živali. Lisica, je ugotovil. Morda se je tudi oče ustavil na kaki polici? Prižgal je novo baklo in z dvojno svetlobo skušal razsvetliti dno. Toda ničesar ni mogel ugotoviti. Ali naj se spusti še globlje, ali naj se vrne? Kaj če se vrv pretrga? Ostal bo živ pokopan! Prižgal je zadnjo baklo in jo vrgel v kotanjo. V medli svetlobi je zagledal dno. Izvesil se je, da bi bolje videl.

Da, da! Na dnu, ob steni je zagledal okostje! Najbrž bo oče! Pozabil je na vrv in se hotel še spustiti, toda od zgoraj je dobil znamenje, da je vrvi konec. Moral se je odločiti za povratek.

Na drugi ploščadi je pobral lisičjo glavo in jo vtaknil v torbo. Težko je bilo Janezu, Matiji in Ne-ku, preden se je pokazal pod razmetanimi debli in se prekobalil na svetlo. Razmršenih las, umazan, strgan in ogreben po rokah in nogah se je, ves črn od dima, potegnil prek roba in se zleknil na trda tla. Z roko si je zakril oči, ker ga je ščemela sončna svetloba.

»Kaj je, kaj je? Kaj si videl?«

Vsi trije so silili vanj.

Odprl je torbo, jim vrgel lisičjo glavo in povedal:

»Zdi se mi, da oče leži pol stežaja vrvi globlje. Videl sem okostnjak.«

»Tako, tako!« so se čudili vsi trije.

Naslednji dan so se vrnili z novimi vrvmi.

Ker je jama že nekoliko poznal, se je spuščal, kot bi plezal v skali. Prižgal je bakle in postajal na policah. Zakašljal je. Zahahljal se mu je pobit odmev. Že so se mu začrtali obrisi kotanje in njenega medlega dna. Toda kosti ni videl. Tesno mu je postalo. Ali se je zmočil? Ko je posvetil, se mu je zasvetila vlažna, gladka stena. Pokleknil je in se spustil. Skala je bila previsna. Noge so brez opore zabingljale in vrv se je zarezala,

»Dvajset let se nisva videla, oče!«

da ga je zbolelo, oni zgoraj pa so spuščali.

Gladke stene ni hotelo biti konec, potem pa je spet začutil skalo in pristal. Odahnil se je in si obrisal potno čelo. Vrv je popustila. Okrog njega je zvenela mrtvaška tišina podzemlja. Težko je potlačil nemir, ki se ga je loteval vedno močneje. Ko je dvignil baklo, je videl, da je pod obokom velike jame. Ni ji videl konca ne kraja. Stopil je nekaj korakov naprej in obsvetil kosti.

S tesnobo se jīm je bližal. Pred

njim je ležala bela lobanja. Obstal je.

»Oče, oče!«

Iz obrobni votlin mu je odgovoril odmev, kot bi mu v potrditev zamrmral neznani duh votline. Zmrzilo ga je. Zataknil je baklo v razpoko, se sklonil in pobral lobanjo. Mrzla je bila kakor skala.

»Oče, oče!«

Spet so mu vlažne stene zamrmrale v odgovor.

»Dvajset let se nisva videla, oče! Tvoj sin sem, Boštjan,« je zlogoval s tresočim se glasom.

Stal je kakor ukopan. V rokah je držal mrzlo lobanjo, ki je bila na temenu razbita. Beli zobje so se pošastno režali. Tema očesnih votlin je strašila.

Boštjanu so sijale oči v prečudnem, odmaknjenem soju. Zdelo se mu je, da ga dotik z mrzlo lobanjo vrača v svet, ki je že davno umrl. Oživil mu je rano mladost, katere se je komaj še spominjal.

Majhen deček je še bil, kuštrav, vesel, živ, razigran. Tako težko je pričakoval očeta. Z materjo sta ga večkrat čakala pozno v noč. Majhna, strgana bajta, dvojje toplih src. Ko je prišel, sta planila v njegov objem. Oče ga je posadil na koleno, ga zibal, mu pel in se mu smejal. Valjala sta se sredi trate, polne rož, in oče mu je kuštral glavo. Nabasal ga je v nahrbtnik in nesel s seboj v planine. Nekoč mu je prinesel majhno, črno kavko. Rada bi jo naučila, da bi govorila. Oče mu je kazal srne. Učil ga je loviti ribe. Tudi prvi lok mu je ukrivil. Visoko pod nebo, najvišje, je šla njegova puščica.

Potem ga nekega dne ni bilo več. Mesece sta prejkotala z materjo in večer za večerom čakala, a oče se ni vrnil.

Bakle so dogorevale in tema je ožila obroč okoli Boštjana. Luč je utripala in sence so pošastno kot nočni metulji plesale po stenah.

»Oče, tvoj sin bo maščeval tvojo smrt. Prisegam!«

Vzel je vrečo in se sklonil. Pobiral je kost za kostjo. Zlagal jih je v vrečo. Na vrh je položil še glavo. Potem si je vrečo privezal na hrbet in na znak so trije ljudje potegnili Boštjana iz jame.

Ko je spet stopil na varna tla, je počasi in varno položil vrečo prednje. Bil je upadel, toda v žalostnih očeh mu je sijalo zadoščenje zmagovalca. Obraz mu je bil trd in odločen.

S suhim glasom je počasi in slovesno spregovoril:

»Resnico je govoril na smrtni postelji stari Dimež. Naj mu bo od-

puščeno, kakor si je želel, toda gorje ubijalcu!»

Nek je odvezal vrečo. Možje so se odkrili. Črednik Matija se je pokrižal, Janez pa je dejal:

»Boštjan, kdo bi si mislil takrat, ko sva z očetom skupaj drvarila in kosila senožeti, da se bo to zgodilo!»

Boštjan je očeta pokopal pod Orlovo steno. Tam, kjer se je oče po Janezovem pripovedovanju najraje zadrževal, kjer je opazoval orle in gamse.

Meta, Nek, Janez, Matija, Boštjan in nekaj pastirjev so bili pogrebci. Mati je zaman rotila sina, da bi očeta prenesli v dolino in pokopali v blagoslovljeni zemlji.

»Mati,« ji je dejal Boštjan, »oče naj počiva sredi gora, ki so mu bile tako pri srcu. Počiva naj v miru, kolikor mogoče daleč od morilcev! Nikoli ne bo sam. Gamsi bodo hodili mimo njega, ruševci mu bodo peli in orli se bodo vozili nad njim!«

Jamo je Boštjan obložil s skalami. Obokal jo je kakor grobnico.

Dve veliki ploščati skali sta zaprli votlino. Grob so zasuli s planinskim cvetjem: z modrimi svišči, kravo rdečim slečem in belimi planikami.

Nočnik je že pihal, ko je Meta še vedno ihtela ob grobu. Zmračilo se je že, ko jo je Boštjan odpeljal proti planini.

Novica, da je Boštjan našel očetove kosti, se je raznesla po vsej dolini. Bilo je govorjenja in opravljanja! Celo Gaber se je oglasil in s prižnice govoril o bogokletnem dejanju, vendar pa ljudje še niso vedeli, kdo je ubil starega Boštjana Vršnika. Možje, ki so to vedeli, so po Boštjanovem naročilu molčali.

Tiste dni se je tudi nenadoma pojavil Goldschmied s svojim gozdarjem in oskrbnikom Frelihom. Jozelj je kmalu uganil, da ga niso prignali gamsi. Odšli so v revir in prespali v lovski koči. Drugo jutro

so krenili prek Slemenca proti Orlovi steni. Gospod je lovca spraševal, kaj je novega v revirju. Ker pa je Jozelj govoril le o lovu, je sam povprašal:

»V dolini sem slišal, da so pastirji dobili neke kosti?«

»A kosti,« je dejal Jozelj, »to sem vam pa skoraj pozabil povedati,« se je opravičeval. »Divjega lovca Vršnika sin jih je iztaknil v jami pod Osojnikom. Če je bil Vršnik, če niso to kakšne druge kosti?

»Koga pa sumijo?« je nestrpno povprašal gospod.

Z lovцем sta stopila nekaj korakov naprej, da Frelih ne bi slišal odgovora.

»Tega nihče ne ve. Govore, da ve

samo sin. Mislim, da ga je pospravil Dimež, tisti, ki je bil pri vas lovec. Pravili so, da je bil precej strupen.«

Goldschmied se je oddahnil in povprašal:

»Kaj pa je s sinom? Zdi se mi, da ni dosti boljši! Pri žandarjih ni prav dobro zapisan.«

»Tako hudo ni! Odkar se je polomil, ga ni prav nič čutili v revirju. Kočo si je zgradil, oženil bi se rad, sam s seboj ima dosti opravka.«

Gospod si je obrisal potno čelo. Bil je vroč, soparen dan in jug je pritiskal čez gore sive oblake.

(Se nadaljuje)

Po lovskem svetu

Kljunač

Kljunač ne živi v enoženstvu. Samec se pojavi zgolj pri paritvi, sicer ne sodeluje ne pri valjenju, ne pri vzgoji mladičev. Samice čepe na tleh, vabeč samce med letanjem sem in tja. Nad vabečo samico se samec večkrat v zraku ustavi, frfotajoč kakor postovka, potem se spusti strmo na tla, kjer začne s svatovskim petjem. Že naslednje jutro pa se par razdruži in v mraku samec že išče drugo nevesto. Če lovec strelja samo na kvorajoče ptice, bo uplenil zgolj samce. Zato trditev nekaterih ptičeslovcev, da je ob pomladanskem odstrelu motena paritev, ni pravilna.

Lovni čas je po deželah močno različen, odvisen od zanimanja lovcev za ta lov (Francozi so izrazili »kljunačarji«) in količinskega pojava kljunačev. Nekatere dežele dopuščajo pomladni in jesenski lov, nekatere le jesenski, nekatere dopuščajo lov le z iskanjem (šar-

jenje, grmarjenje), Danska pa ne dopušča lova na splošno po sončnem zahodu; nekatere dežele omejujejo tudi število dnevnega plena po lovcu.

Tako ustrele na Danskem letno 10 000 do 35 000 kljunačev, na Švedskem okoli 2000, v Švici okoli 3500, v ZR Nemčiji poprečno 23 tisoč, v Nem. demokr. republiki pod 100, v Avstriji 5000, na Madžarskem 500 do 2000, v ČSSR 5000 do 7000, na Poljskem 800 do 1200, na Finskem 400. Za Romunijo odstrel ni naveden, pač pa avtor pristavlja, da je v jeseni zlasti v delti Donave toliko kljunačev, da jih dva lovca na dan lahko uplenita tudi po 50. Načelno naj se ustavi lov z iskanjem, šarjenjem, grmarjenjem in s pogoni, ker je pri takih načinih lova uplenjenih nad polovico samic.

Iz W. und H. 14/73 – M. Š.

Lovski oprtnik

Še k pomoru ptic selivk v Italiji

Poročilo v Lovcu, št. 7/1973, na strani 213, o najnovejših »uspehih« na področju morije ptic pri naših zahodnih sosedih je grozljivo. In vendar je bilo v zadnjih letih večkrat slišati o nekem italijanskem zakonu o varstvu ptičjega sveta pred laškimi »lovci«, po katerem naj bi bil prepovedan vsaj lov z mrežami. Dosegli so ga resnično kulturni Italijani, po težki borbi.

Vendar je vse to – kakor je bilo pričakovati – samo slepilo za kulturni evropski svet. Ni namreč politične stranke in ni ga politika v Italiji, da bi tvegali glasove svojih volivcev in s tem svoj prestiž ter osebne koristi za tako nepopularen ukrep, kot bi bila totalna prepoved lovljenja ptic v tej »deželi sonca, lune, vina, kitare, ljubezni in pesmi«! Ko v prvem nadstropju zaneše-

njaški govorniki temperamentno grme proti pomoru ptic, jih v pritličju na stojnicah mirno prodajajo na tisoče...! Mar niso lovili ptic celo po vatikanskih vrtovih v prisotnosti njegove svetosti papeža!

Svetovno ekološko varstvo narave bo preko svojih organizacij, kot je npr. WWF (World Wildlife Fund) ali FAO (Food and Agriculture Organization) moralo tu pričeti z energičnejšim ukrepanjem. Ne le v imenu humanosti, temveč tudi in predvsem zavoljo ogromne škode, ki jo to početje v Italiji pa tudi sicer v vsej romanski južni Evropi in celo v visokokulturni Belgiji (Valenci so tudi Romani!) prizadeva kmetijstvu ter gozdarstvu vse severne Evrope, kjer so ptice strogo zaščitene.

Ni ga namreč učinkovitejšega insekticida in pesticida, kot so prav ptice, ne le tiste drobne, temveč tudi tako imenovane »roparice«, ki so kot mesojede enako potrebne v biološkem ravnotežju. Treba bo začeti s pravo »križarsko« vojno v korist tem tako dragocenim in ljubkim malim živim bitjem. In to z vrha: zlasti italijanski vladi je treba dati vedeti, da bodo Evropejci, med njimi

tudi mi Jugoslovani, prenehali zapravljati svoje denarje za laški turizem, mi zlasti po Trstu, Gorici, Trbižu, Vidmu, Benetkah, če ne bodo zares prenehali s to ogabno svojo krvočelnostjo.

Vse lovske organizacije Evrope naj bi se preko svojega Mednarodnega sveta za lovstvo – CIC (Conseil International de la Chasse), ki si je ime sedaj razširil še na varstvo živalstva v Mednarodni svet za lov in ohranitev divjadi (Conseil International de la Chasse et de la conservation du gibier) povezale in dosegle, da njihovi člani prično sistematično bojkotirati turizem v Italiji. To aktivnost pa naj zahtevajo in dosežejo tudi od svojih vlad v obliki javnih pozivov k takemu bojkotu. Zakaj ne bi prav Slovenci prevzeli iniciative, saj v veliki meri Italijani uničujejo ptice prav pred našim nosom v Furlaniji – Julijski krajini! Da vidimo, kaj bi dosegel tak evropski in svetovni turistični bojkot, bi vendar že nehali s svojim – ne edinim – barbarizmom!

Prof. dr. ing. Francè Avčin,
podpredsednik Skupnosti
za varstvo okolja
v Sloveniji

Kakšno mleko osiroteli srnjadi ter nekaj o odstrelu srn in mladičev

Kakor je lep junij s cvetočimi travniki in bujno rastjo, tako je velikokrat prav tragičen za divjad, posebno za poleženo srnjad.

Vse bolj modernizirano kmetijstvo, urbanizacija, motorizacija in moderni krivolovci zadajajo divjadi največjo škodo.

Poleg potepuških psov in roparic napravijo včasih tudi precej škode neodgovorni obiskovalci gozdov, nabiralci jagod, gob in ob košnji seveda – kosilnice.

Na nekem izletu sem sklenil, da se lotim tega spisa. V prijetni gostilni me je nagačena srnica na peči spomnila našega Pikca, katerega smo s toliko družinske skrbi ohranili in ga pozneje kot krepkega srnjačka spustili v prostost. Koliko takih srnjačkov in srnic je nagačenih!

Zreja komaj poležene srnjadi ni tako enostavna. Tega se lotimo le v skrajnem primeru. Včasih slišimo, češ saj je bil mladič zapušen in slično. Če v gozdu ali na polju najdemo mladiča, ga pustimo, ker ga bo mati-srna gotovo obiskala, edino če se ji ni zgodilo najhujše. Srna se velikokrat na dan odstrani in večkrat na dan tudi doji. Če pa na večkratni mladičev klic ni srne in to dalj časa, je lahko znak, da se ji je kaj pripetilo. Če smo prepričani, da srne ne bo, potem šele lahko mladiča odnesemo domov in poskusimo z zrejo doma.

Včasih smo bili prepričani in tudi drugim ljudem smo dajali nasvete, da naj hranijo mlado srnjad v začetku z razredčenim, prekuhanim mlekom, pozneje pa z močnejšo hrano in če se pojavi driska, event. s tabletami ali z bukovim ogljem v prahu.

Prav presenečen sem bil ob branju revije Wild und Hund, št. 2, od 15. aprila 1973, na strani 44. Ugledni profesor biologije dr. Englert namreč tu razpravlja in ugotavlja, da kravje mleko vsebuje veliko manj odstotkov maščobe in beljakovin od srnjega; kravje mleko ima samo 3,5–4% maščobe ter 3,5% beljakovin, srnje mleko pa

»Grožnja z bojkotom turizma v Italiji zaradi ogrožanja ptic selivk« je naslov članka v južnoafriškem časopisu »Pretoria News« od 25. 7. 1973. To sliko je objavil celo italijanski časopis »Grazia«.

6,7 % maščobe ter 8,8 % beljakovin. Iz objavljene vrednostne lestvice maščobe in beljakovin vidimo, da razredčeno mleko ni primerno za zrejo mlade srnjadi. Za srnje mladiče je torej treba uporabljati močnejše koncentrate mleka, ki naj bi bili enakovredni srnjemu mleku. Pozneje pa srnji mladič lahko dobiva zrnato hrano in se celo lahko pridruži družinski mizi ter se prilagodi človekovi prehrani. Posebno je srnjad sladkosneda in celo na tobak se navadi, kar ji pa ni v korist.

Ko smo že pri srni in njenih mladičih, moramo vedeti, da srna svoje mladiče doji še v decembru in izjemoma celo januarja – o tem se je lahko že marsikateri lovec prepričal z napačnim odstrelom.

Glede odstrela pa tole: Pred prskom smo dolžni odstreliti gumbarje in druge slabotne srnjake. V septembru in pozneje pa nas čaka odstrel srn in mladičev. Večkrat slišimo: Te srne ne bi mogel odstreliti, saj že več let vodi po dva mladiča, letos celo tri. Kaj pa mladiči? Srna, posebno starejša, izkušena, prebije zimo tudi z dvema mladičema. In kaj ostane od take srne in mladičev? Srno razbremenimo s tem, da odstrelimo šibkejšega mladiča – praviloma srnico. Srna bo za enega mladiča lažje poskrbela in ga prehranila. Oba bosta v dobri kondiciji prebila zimo, še zlasti, če bodo v lovišču primerno založena krmišča.

Pravilen odstrel srn in mladičev je pogoj za zdrav razvoj srnjadi in hkrati važen element za razvoj rogovja.

Stane Kokalj

Šepavec

Bilo je proti koncu novembra. Gamsi so bili v prsku. Narava je pobelila vrhove gora kot nalašč za gamsjo svatbo. Dnevi so bili hladni in jasni, zato se kar nisem mogel upirati misli na lov na gamse. Tako sem tiste noči prespal v naši lovski koči, ki ujeta med krive gabre in debele bukve čepi pod

Veterani LD Medvode v prijetnem razgovoru pred lovom: (z leve) Anton Štajer, 77 let; Lenart Zupan, 85 let; Viktor Koritnik, 75 let. – Lenart Zupan, pisec zanimivih zgodb v Lovcu ter drugih listih, je novembra letos dočkal častitljivi življenjski jubilej – 85 let. Iskrene čestitke in še veliko let dober pogled! – LD Medvode in uredništvo Lovca

skalnimi vrhovi nedaleč nad izvirom Tolminke.

Vstal sem poln nemira in pričakovanja in si prižgal petrolejko. Obotavljal sem se dolgo, ker mi ni bilo prijetno zapustiti toplo zavetje naše brunarice in se zagristi v strmo pot v jutranjem mraku in hladu.

Z jutranjim soncem sem prispeal na planino Laško. Razgledoval sem se po dolini in okoliških vrhah, ki so žareli v vzhajajočem soncu. Vse je bilo zelo svečano, zapušče-no in divje. Dolina je bila potopljena v meglo in ob misli na ljudi v njej mi ni bilo žal naporov in poti, ki sem jo moral napraviti, da sem doživel nekaj takšnega.

Takrat sem hodil najraje sam na lov. Izbiral sem najbolj odročne in nepoznane predele. Zelo me je privlačevala Gnjiliška grapa, njene stene in police. Nisem povsem verjel pripovedovanju starejših lovcev, da je iz teh polic star lovec Ivancetov Miha, z dolgo sivo brado, obut v navadne cikle, nosil gamse. Tudi to jutro sta bila moj cilj Skedenj in Gnjilice.

Sonce je bilo že visoko, ko sem prišel na strm, v grapo odsekan rob in kradoma pogledal čez. Gamse sem

imel na strelni razdalji pod seboj. Mirno so se pasli, kar se mi je zdelo čudno ob prsku. Precej časa sem jih opazoval in izbiral primerno žival za odstrel. Videl sem zelo lepo, verjetno staro kozo v tropu, a kaj, ko je za njo poskakoval še lepši mladič. Niti sedaj, ko imam precej več izkušenj z gamsi kot takrat, ne morem razumeti nekaterih starih lovcev, ki se zelo hitro odločijo in streljajo. Potem je seveda največ od sreče odvisno, če pade res za odstrel godna žival. Tako je moja puška takrat mirno obležala na nahrbtniku.

Nekaj časa sem ležal in počival. Kar se je v grapi pod tropom sprožilo kamenje. Z daljnogledom sem preiskoval police in skušal ugotoviti vzrok. Tedaj sem ga zagledal. Opredel je za tropom v Skednju in se mu poskušal približati. Takoj sem zapažil, da z njim nekaj ni v redu, da mu manjka zadnja noga precej nad kolenom. Verjetno jo je skupil že pred leti in se skrival v nedostopnosti Gnjiliške grape. Z mislijo, da pri odstrelu nimam kaj pogrešiti, čeprav sem imel pred seboj po trofeji zelo lepo žival, sem se na hitro odločil. Ko je odjeknil strel,

se je zaprašilo precej pod gamsom v polici. Ni čakal ponovnega obstreljevanja. Začel se je umikati v grapo in tudi gamsi s Skednja so zdrveli za njim, ga dohiteli in prehiteli. S svojo štulasto nogo mu ni uspelo, da bi jih dohajal. Zato sem se odločil, da mu bom sledil, pa naj me stane, kar hoče.

Bilo je že krepko čez poldne. Spustil sem se skoraj že v dno in le še trije »skoki« so me ločili od izhoda. Izgubil sem že vsako upanje, da bom gamsa sploh še videl. Sprjaznil sem se z mislijo, da mu je le uspelo popihati jo za tropom. Naenkrat pa sem ga zagledal. Stal je pod veliko gladko steno, v dnu katere je iz razpoke curljala voda. Gledala sva se. Gotovo ni pričakoval, da mu bom sledil v ta skriti labirint in ponovno streljal nanj. Zadostoval bi že drugi strel. Toda streljal sem še tretjič. Zgrudil se je v odlomljeno skalovje, preden se je polegel odmev v stene ujetega poka. Z odjekom vred se je umirila tudi trma in zagrizenost zasledovalca in odstopila mesto pobitosti in kesanju nad storjenim. Skoraj vsak lovec to doživlja, vendar si tega nihče ne zna prav razlagati.

Šele tedaj mi je prišlo na misel, kako gamsa spraviti do poti. Čez preostala dva skoka sem ga moral vreči, ker sem se čeznjo komaj prazen preliščil.

V svoji vnemi nisem zapazil, da se v dolini že mrači. Sonce je v vrhah ponovilo svojo igro kakor zjutraj. Šele na poti sem začutil veliko utrujenost in izčrpanost.

Marjan Gerželi

Foto-kino klub Diana

Lažje je zajca ustreliti, kakor fotografirati

Član naše lovske družine Marjan S. je bil sredi junija na obhodu v lovišču pa je opazil otroke, da se igrajo s tremi divjimi zajčki. Eden je bil že mrtev, drugi pa tudi nekoliko ranjen na glavi. Živa zajčka je otrokom odvzel in jih poučil, da naj drugič mlado divjad v gozdu ali na polju pustijo pri miru.

Zajčka sta bila stara najbrž šele nekaj dni. Prinesel ju je k meni na dom in z ženo sva ju vzela v varstvo. Toda nisva vedela, kako naj ju navadiva na hrano. Znano je, da je mladega divjega zajca težje vzrediti kakor mlado srnjad.

Toplo pomolženo kravje mleko sva razredčila z delom tople vode. Zajčka sem postavil na mizo, zajel z žlico razredčeno mleko in mu ponudil. Z roko sem mu pritisnil glavo k žlici, da je gobček pomočil v mleko. Ker je bil gotovo zelo lačen, je takoj začel srebati. Enako sva z ženo nahranila še drugega. Popila sta vsak le eno žlico mleka. Čez dve uri sva ju nakrmila znova. Zdaj sta popila že več.

Drugi dan je žena nalila razredčeno mleko na krožnik in ga postavila v sobi na mizo, zraven krožnika pa zajčka. Zopet sva jima pritisnila gobček k mleku in takoj sta znala piti. Tako sta srebala mleko dan za dnem. Dokler sta bila majhna, sta bila pohlevna, ko sta bila večja, sta postala bolj boječa in nezaupljiva. Mleko, ki sta ga dobivala trikrat dnevno – zadnji čas vsakič četrto litra, sta pa prihajala sama posrebat. Poleg mleka sta vsak dan dobivala tudi obrok

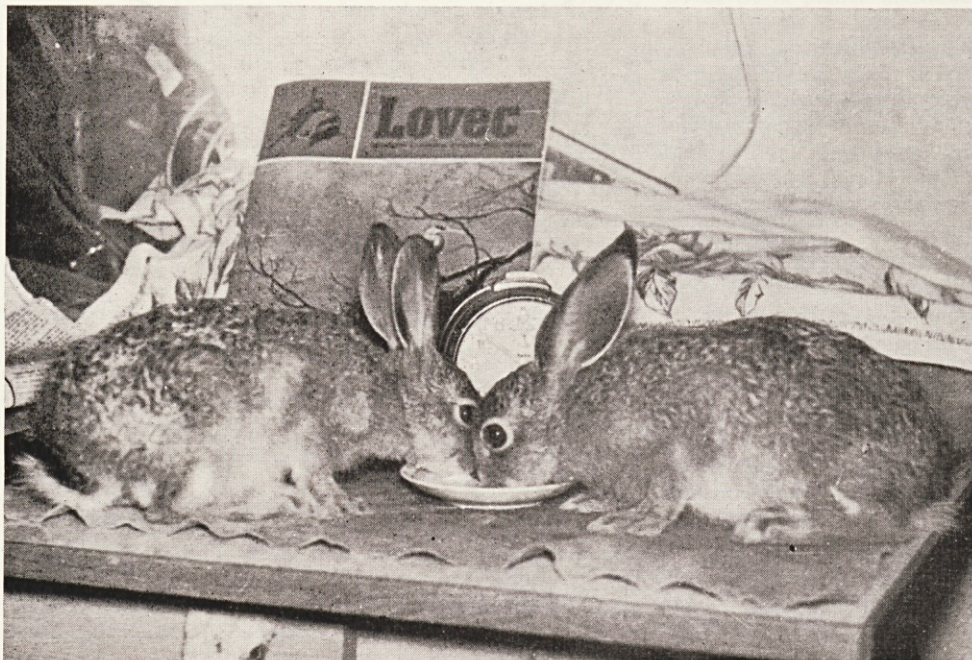
sveže mlade detelje in trave. Ko sta bila stara nekako tri mesece, je prišel čas slovesa. Žena je nesla zajčka na njivo, jaz pa sem se postavil na prežo s fotoaparatom. Prvi je skočil zelo hitro. »Ustrelil« sem za njim, toda na razvitem filmu je bil medel posnetek. Zajec je bil takoj v krompirišču, potem pa na vozni poti, ki drži med grmovje. Za drugi »strel« je bilo za moj fotoaparat brez teleobjektiva takoj predaleč. Drugi zajec se je pognal levo po krajši poti proti gozdu. Šinil je bliže meni, kakor sem pričakoval. Seveda sem zopet »streljal«. Toda nisem imel časa, da bi naravnal ostrino na fotoaparatu. Tudi ta slika je nejasna in za objavo neustrezna.

Šele na obronku gozda se je drugi dolgouhec ustavil, naredil »možička« in gledal nazaj proti nama. Tedaj je žena zavzdihnila: »Zahvaljuje se nama, ali pa premišlja, če ne bi bilo bolje iti nazaj, kajti v gozdu in na polju ne bo sladkega mleka...« Potem je zajec skočil naprej v zlato prostost, midva pa sva mu pomahala v slovo, želeč obema, da ne bi prišla lisici v zobe in ne lovcu pred puško.

Leopold Pavlin,
LD Trebelno

Foto L. Pavlin

Slika za spomin

Mladi pišejo

Na gamsa

Bil je hladen jesenski večer, ko smo sedeli okrog mize in se pogovarjali o gamsih. »Listopad je, sedaj se gamsi ženijo,« je rekel oče. »Jutri sem se namenil tudi jaz med gamse na svatovanje. Ali greš z menoj?« se je obrnil k meni.

Od veselja sem poskočil in zaploskal.

Zjutraj s prvim svitom sva se odpravila. Ko sva prišla v gozd nad dolino, je slana prešla v sneg. Povsod naokoli je vladala mrzla tišina, le sinica v smrečju je tiho čebljala. Snega pa vedno več. Dolgo sva gazila, da sva prišla do majhnega pastirskega stanu. Odpočila sva se in prigriznila. Kmalu naju je pot vodila naprej, saj sva imela še dobro uro do cilja. Za gorami je vstajalo veliko zaspano jesensko sonce. Njegova luč je zlatila pobočja, sneg se je pa srebrno lesketal. Iz gozdiča sva stopila na planjavo, kjer sva pričakovala črne svate. Oče pred menoj je nosil puško in z daljnogledom preiskoval rebri in plazišča. Mene je pritiskal k tlom težak nahrbtnik, da sem očeta komaj dohajal.

Naenkrat je oče pred menoj obstal in se pritisnil za rob. Tudi meni je dal znamenje, naj obstanem. Zagledal je gamsa. Nastavil je daljnogled k očem in ga dolgo opazoval. Tudi jaz sem ga dobro videl s prostimi očmi. Stal je kakor na straži. Toda zdaj zdaj bo odskočil, sem mislil. Zakaj oče ne strelja? Gams pa je obračal glavo sem in tja ter v nosnici lovil zrak. Ali išče svoje sovrstnike ali pa je zasluhlil naju? Pocukal sem očeta za rokav, češ toliko časa bo gamsa gledal, da bo skočil za rob. Oče pa, kakor da bi slišal mojo misel, je zašepetal: »Kozel je, toda tako stoji, da je težko ugotoviti njegovo starost.« Isti hip se je

gams obrnil. Oče pa daljnogled hitro k očem. »Pravi je,« je šepnil in že se je po planini razlegel puške grom. Gams se je zakotalil po strmini. Ko je obležal na ravnici, sem bil jaz prvi pri njem. Prvič v življenju sem gledal »sinu planin« v ugašajoče oči. Pobožal sem ga po lepi glavi in rogljih – z neizmerno radostjo in hkrati s pelinom v svojem srcu.

Znan mi je lovski običaj za tako priložnost. V bližnjem ruševem grmu sem odlomil dve vejici. Stopil sem prihajajočemu očetu naproti in mu ponudil vršiček. »Prva čast gre plenu,« je dejal oče, se sklonil h gamsu in mu v gobček potisnil zadnji grizljaj. »Sedaj je vrsta na uplenitljo,« sem dejal. Drugi vršiček sem položil na gamsovo smrtno rano, in ga z levico na štuli svojega klobuka ponudil očetu, rekoč: »Lovski blagor, dragi oče!« »Lovska hvala, moj mladi vodnik!« je rekel oče in stisnila sva si desnici.

Gamsa sva položila na vejevje in se s plenom spustila po plozu v dolino. Ves čas med povratkom sem opazoval očetov klobuk, ki ga je na njegovi desni strani krasila zelena vejica plena.

Franci Slapnik,
Robanov kot – Solčava

Lovska organizacija

LD Ruše – velik napredek

Del nalog in njihovo izvrševanje v tej LD je v aprilskem Lovcu 1973 prikazal Jože Šmidhofer, vendar pomanjkljivo, ker je zajel delo in težave samo v enem izmed petih revirjev. Znano je, da je težko uresničiti napredne in koristne ideje. Najteže pa je to takrat, kadar člani takega društva niso enotni. Delo te LD mi je predstavil njen gospodar Miha Jaunik. LD Ruše je v zadnjih letih

vsekakor dosegla velik napredek. Vendar je tudi tukaj nekaj članov, ki rušijo enotnost in prizadevanje za še boljše in strokovnejše gospodarjenje.

Površina lovišča – 5000 ha – dela 74 članom včasih večje preglavice, zlasti pozimi, ko je treba do krmišč tudi po meter in več debelem snegu. Toda lovčeva vztrajnost, da ohrani biser prirode – divjad, premaga še tako velike zapreke. LD je samoupravna skupnost, kjer člani sami sprejemajo naloge in tudi predvsem sami kontrolirajo izvajanje sklepov in zakonitih predpisov.

Do lov. leta 1969/70 lovišče LD Ruše še ni bilo razdeljeno na revirje. Sedaj v vsakem od petih revirjev vodi gospodarstvo skladno s sklepi organov LD revirni vodja, ki mu je v pomoč ustrezno število članov. Vodje revirjev se po potrebi tudi menjajo.

Poleg pomanjkljive in neorganizirane delitve dela predvsem krmljenje divjadi do leta 1969 ni ustrezalo staležu in vrstam divjadi. Do tedaj so letno nabavili za fazane po ca. 400 kg koruze in z njo je razpolagal, kdor je želel. Fazanijh krmišč je bilo do tedaj samo 7, v zadnjih letih pa se je njihovo število povečalo kar na 23. Za parkljasto divjad je bilo le 8 že zastarelih krmišč; napravili so 29 novih. Osnovali so krmišče za divje prašiče – nameravajo pa jih imeti kar 5. Pri Grizoltu nad Rušami imajo osrednje krmišče za jelenjad.

Izmed 74 članov je 11 mladih pripravnikov. Pripraviška doba je dve leti. Vsak pripravek mora opraviti letno določeno število ur dela pri lovskih napravah in oskrbi krmišč. V triletni primernih se mora udeležiti tudi skupnih lovov. Mladi praktikanti so ob pomoči starejših lovcev obdelali tudi 5 krmnih njiv za divjad.

Da se je gospodarjenje v lovišču izboljšalo, nam povedo tudi tile podatki: sedaj kupujejo letno po 4500 kg koruze, 440 kg soli in 4000 kg detelje za parkljasto divjad. Lovska družina kmetovalcem brezplačno razdeljuje zaščitna sredstva za zavarovanje poljskih kultur pred divjadjo.

Skrb LD Ruše za divjad je vsekakor koristna. Toda krmišča in hrana še ni vse. Mariborski industrijski bazen se vse bolj širi in v okolici tovarne dušika Ruše so divje živali že zelo redke. Indu-

strijski mehanizem in kemična sredstva brezobzirno rušijo ravnotežje v naravi. Najbolj občutljive so živali. Preselijo se ali pa poginejo. Potem so na vrsti rastline in človek.

Socialistična republika Slovenije Republiški sekretariat za urbanizem Ljubljana

Št. 63-9/73-ing. Go/J
Ljubljana, 10. 10. 1973

Na podlagi 52. člena zakona o republiški upravi SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 14/65) in 25. člena pravilnika o samoupravljanju delovnih ljudi, o notranji organizaciji in delovnih razmerjih v republiškem sekretariatu za urbanizem, št. 115-1/66, z dne 27. 6. 1966, izdaja republiški sekretar za urbanizem

ODLOČBO

o ustanovitvi stalne strokovne komisije za ocenjevanje vrhunskih trofej lovnihi živali, uplenjenih v prosti naravi

I.

Za ocenjevanje trofej lovnihi živali, uplenjenih v prosti naravi, ki po metodah za ocenjevanje trofej divjadi, določenih v pravilniku o izdajanju trofejnega lista (Uradni list SFRJ, št. 39-467/66) presegajo točkovne vrednosti, navedene v odloku o razglasitvi določenih trofej za naravni spomenik (Uradni list SRS, št. 14-122/73), imenujem stalno strokovno komisijo, ki jo sestavljajo:

Predsednik: Veljko Varičak,
Lovska zveza Slovenije

Člana: Ciril Štrumbelj, dipl. ing.,
Gojitveno lovišče Rog – Kočevje
Janez Gregori, dipl. biol.,
Prirodoslovni muzej Slovenije

II.

Komisija ima nalogo, da oceni vsako lovsko trofejo, ki je bila po predhodni oceni lovske družine, zavoda za gojitev divjadi ali gojitvenega lovišča na podlagi pravilnika o izdajanju trofejnega lista za trofeje divjadi ocenjena kot vrhunska trofeja in da v skladu z odlokom o razglasitvi določenih trofej za naravni spomenik predlaga proglasitev trofeje za naravni spomenik.

III.

O rezultatu ocenjevanja in o svoji sklepni odločitvi, ali je šteti trofejo za naravni spomenik ali ne, mora komisija predložiti pismeno poročilo in svoj predlog republiškemu sekretariatu za urbanizem, hkrati pa ta predlog posreduje v vednost lovski organizaciji, na območju katere je bila divjad uplenjena in uplenitelju divjadi.

Do končne odločitve o predlogu se trofeja ne sme odtujiti izven območja SR Slovenije. Taka odtujitev je mogoča le, če tako odloči republiški sekretariat za urbanizem SR Slovenije.

Republiški sekretar za urbanizem
Boris Mikoš, dipl. ing.

Lovska kočica LD Zavrč

LD Ruše ima pestro strukturo divjadi in trudi se, da bi jo tudi ohranila: poljske zajce, jerebice, fazane, srnjad, jelenjad, gamse, divje prašiče (okrog 40), divje peteline in gozdne jerebe ter še drugo manj pomembno divjad. In težave? Da, v tako številni družini so skoraj nujne. Nekaterim lovcem je krmljenje odveč, zanimajo se samo

za lov. Tudi med lovci so marsikdaj samosvoji ljudje. Vendar so člani, ki delajo prestopke, v manjšini. Toda tudi posameznik lahko napravi neprecenljivo škodo. Lovci, ki hote ali nehoti odstrele divjad, kakršne ne bi smeli, prejmejo rdečo piko. Tako zaznamovani lovec oziroma trofeja pomeni, da lovec sme 5 let izvajati na do-

ločeno divjad le strogo gojitveni odstrel. Za nepravilen odstrel pa bi bilo treba lovce tudi denarno kaznovati.

LD Ruše je v dobrih odnosih s področno lovsko zvezo v Mariboru, katera ji nudi tudi strokovno pomoč. Večkrat pa LD tudi samostojno pripravi strokovno predavanje.

Marjan Vešnar

Tudi LD Zavrč ima svojo kočico

LD Zavrč je ena izmed majhnih lovskih družin, z 21 člani, ki so delavci, kmetje pa tudi izobraženci. Njeno lovišče na obronku Haloz meji na Dravo, hrvaško mejo in lovišče LD Cirkulane.

Med člani je složno vzdušje, tovarištvo in delovna vnema. Dokaz temu je lovski kočica, ki so jo člani zgradili udarniško, brezplačno in jo slovesno odprli julija 1973.

Sedaj ima LD Zavrč svoje posvete, zbornice in seje v udobnem prostoru v svoji kočici. Poseben prostor je pa tudi kot skladišče hrane za zimsko krmljenje divjadi.

T. Petrovič

Mladi trobentači LD Sladki vrh

Mladi trobentači – bodoči lovci

LD Sladki vrh je ena izmed mnogih družin, ki sledijo napredku v lovstvu, vendar želi, da se ohranijo stare lovske šege in navade. Med te vsekakor spadajo lovski znaki, ki jih izurjeni trobentači pričarajo iz lovskih rogov. Iz starejše literature nam je poznano, da včasih brez trobljenja lovskih znakov ni bilo lova.

V jeseni 1971 smo se na lovske posvete menili, kako izuriti kakega lovca, ki ima interes in posluš, da se nauči nekaj lovskih znakov. Porodila se je zamisel, da poiščemo 4 fante in jim priiskrbimo glasbenega učitelja. Zamisel se je uresničila. Lovci-očetje imamo sinove, katerim se v žilah pretaka tudi nekaj lovske krvi. Kupili smo lovske rogove, najeli učitelja in pouk se je začel.

Čaleta Milo in Nekrep Izток – prvi glas, Kauran Andrej in Debeljak Gorazd – drugi glas. V nekaj mesecih so fantje pokazali lep napredek. Na občnem zboru LD aprila 1972 so se trobentači prvič predstavili. V lovske dom LD Sladki vrh je prvič zadonel »Pozdrav lovcem«, ki smo ga stoje poslušali. Veseli in ganjeni smo bili, ko smo slišali srebrne glasove, ki so jih izvabili iz lovskih rogov naši najmlajši – bodoči lovci in ljubitelji narave.

Učitelj je odšel k vojakom in skoraj bi vse tako skrbno zasnovano delo zastalo. Zato je bil na seji UO sprejet sklep, naj za trobentače poskrbi Janez Debeljak in jih vsak teden zbira k vaji. Danes naši fantje zelo lepo odtrobijo Pozdrav lovcem, Klic k lovu in še kaj.

V LD Sladki vrh sedaj donijo lovski rogovi ob vsaki slovesnosti, zadoneli so ob športnih igrah lovcev in ribičev papirne industrije Slovenije, donijo ob strelskih tekmovanjih in na lovih. Zmeraj znova in znova jih z veseljem poslušamo in si želimo, da bi fantje zdržali, da bi ostali med nami tudi, ko bodo odrasli.

Prepričan sem, da smo z ustanovitvijo tega lovskega »orkestra« prispevali svoj skromni delež k čuvanju tradicije in lovskih navad. Naši fantje pa bodo na voljo tudi sosednjim družinam, ob njihovih prireditvah.

J. D.

Jubilanti

Iz LD Križevci pri Ljutomeru

Alojz Dunaj, dolgoletni član komisije za lovske izpite pri bivši okrajni lovski zvezi Ljutomer in večletni član nadzornega odbora LD Križevci, je 9. 6. 1973 praznoval visok življenjski jubilej, svojo 90-letnico.

Franc Skuhala, večletni predsednik nadzornega odbora naše LD, zgleden lovec in zvest ljubitelj narave, je 21. 1. 1973 praznoval 80-letnico svojega življenja.

Jožef Slavič, dolgoletni član nadzornega odbora naše LD, pošten lovski tovariš in skrben gojitelj divjadi, je 9. 3. 1973 praznoval svojo 80-letnico.

Alojz Lebar, dolgoletni lovski čuvaj, sedaj v pokoju, zvest ljubitelj narave in dober lovski tovariš, vedno poln humorja, je 14. 4. 1973 praznoval svojo 70-letnico.

Ignac Topolnik, blagajnik naše LD, vzoren gojitelj divjadi in dober lovski tovariš, je 9. 7. 1973 praznoval svojo 60-letnico.

Čeprav nekoliko pozno, vendar prav iskreno od srca čestitamo vsem petim jubilarom za njihov življenjski jubilej in jim želimo še mnogo zdravih let in lepih lovskih doživetij.

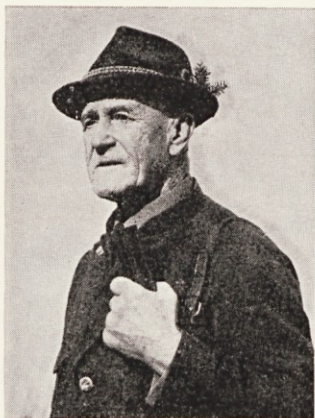
Člani LD
Križevci pri Ljutomeru

Franc Rebernak, član LD Trnovska vas, obhaja 3. decembra 1973 sedemdesetletni življenjski jubilej. Starejši člani LD Desternik se radi spominjamo prijetnih pohodov in doživetij v našem lovišču, ko smo se skupaj z jubilarom večkrat od srca nasmejali. Jubilar sicer ni več član naše LD, vendar se ga pri naših razgovorih radi in z veseljem spominjamo. Čilemu in krepkemu Franciju še veliko srečnih in zdravih let, dober pogled in mnogo kozarcev dobrega domačega vinca! Francelj, na zdravje!

Desterničani

Anton Golmajer, rojen v Tržiču, sedaj upokojeni obratni mojster Verige – Lesce, lovec 52 let, je 31. 1. 1973 praznoval svoj sedemdeseti rojstni dan.

Ko je izbruhnila vojna, je z družino moral zapustiti svoj dom v Spodnjem Otoku pri Radovljici. Nato se je ves čas udeleževal v NOB. V svoj izropani dom se je vrnil po 50 mesecih kot pod-

Anton Golmajer

Dr. Slavko Malenšek

Viktor Hrovatin

oficir, odlikovan za hrabrost in za zasluge za narod. Kot aktiven družbenopolitični delavec je bil izvoljen za predsednika KLO Mošnje, kasneje pa za predsednika Obč. ljudskega odbora Črničec in za člana Okr. LO Radovljica. Bil je med ustanovitelji LD Radovljica, kasneje pa njen prizadeveni starešina. Zavzemal se je za čuvanje in varstvo divjadi, zelo pa tudi za gradnjo lovske koč v Grofiji, kar se je leta 1955 tudi uresničilo. Članstvu je zlasti polagal na srce lovsko pravičnost in skrbel za disciplino v lov. družini. Kot lovski funkcionar je uspešno deloval tudi v upravnem odboru tedanje Okrajne lov. zveze Radovljice oz. Jesenice. Odlikovan je z znakom za lovske zasluge.

Po združitvi LD Radovljica in LD Begunje pa se je bil včlanil v LD Kovor, kateri je pripadel tudi del lovišča LD Radovljica.

Še mnogo zdravih let in prijetnih dni v naših logih in goščavah želijo našemu dragemu Tončku njegovi lovski tovariši.

SLAP

Veterinar dr. Slavko Malenšek, član LD Laško, je slavil 27. 10. 1973 sedemdeseti rojstni dan.

LD Laško ima že od ustanovitve leta 1946 v svojih vrstah požrtvovalnega in nesebičnega človeka-lovca. Besede ne morejo opisati vsega njegovega dela, njegove ljubezni do narave, do divjadi in še posebno do psov,

Mirko Jurca

Franc Gosar

saj je njegovo delo vseskozi ozko povezano s kinologijo. Pravičen, enako strog in kritičen do sebe in drugih si je vedno prizadeval uveljaviti napredna lovška načela in si kot tak pridobil velik ugled. Njegovo veliko teoretično in praktično znanje je mnogokrat pripomoglo k pravični in humani rešitvi raznih kočljivih vprašanj. Njegova iznajdljivost se je izkazala tudi na organizacijskem področju.

Njegovo delovanje v lovski družini dokazuje veliko moralno odgovornost in daje občutek pripadnosti večji skupini enako mislečih ljudi, kakor pa je ena lovška družina.

Bil je starešina LD, predsednik nadzornega odbora, predsednik disciplinskega razsodišča itd. Za svoje delo je bil odlikovan z redom za lovske zasluge II. stopnje.

Prijatelji in lovci mu k jubile-

ju iskreno čestitamo in želimo, da bi še dolgo ostal tako mladosten – ter dober pogled še na mnogih lovskih pohodih!

LD Laško – I. D.

Viktorju Hrovatinu, zaslužnemu in častnemu članu LD Vipava, iskreno čestitamo za njegov 80. rojstni dan, ki ga je praznoval 15. oktobra 1973.

Že v mladih letih, ko je spremljal na lov očeta, je vzljubil naravo. Po osvoboditvi pa je bil pobudnik in soustanovitelj naše lovske družine, v kateri je bil vsa leta in je še danes vester sodelavec pri izvrševanju raznih dolžnosti, tako v lovišču kakor v organizaciji.

Želimo mu še nadalje zdravja in dobro počutje ter še mnogo let – dober pogled!

Lovska družina Vipava

Mirko Jurca – sedemdesetletnik. Mnogi člani zelene bratovščine poznajo borca NOB, soustanovitelja LD Postojna in kasneje člana LD Črna jama, tovariša Mirka, ki je zagledal luč sveta 27. 7. 1903 v Gorenjah pri Postojni.

Ze kot deček je spoznaval lepoto notranjskih travnikov, senožeti in gozdov ter poslušal lovski rog, ko se je s svojim očetom udeleževal brakad grofa Windisch-Gratetza.

Po osvoboditvi je kljub napornemu poklicu del svojega prostega časa posvetil lovu, gojitvi divjadi, utrjevanju lovske organizacije in vzgoji mladih lovcev v lovski pravičnosti in poštenosti.

Priljubljenemu in vedno vedremu lovskega tovarišu čestitamo k visokemu jubileju, želeč mu še mnogo srečnih in zdravih let.

Lovci LD Črna jama
– Postojna

Franc Gosar je 18. avgusta 1973 praznoval svojo 75-letnico. Naši člani imajo pridne roke, Franceljnovi pa zaslužijo posebno pohvalo. To se je pokazalo tudi takrat, ko smo gradili svoj dom. Z zidarji je bil vsem za zgled. No, na lovu ne dela drenja, v družini pa je preudaren mož. Še mnogo zdravih let!

LD Vodice

se je aktivno vključil v lovske organizacije, v kateri je vse do svoje prerane smrti aktivno deloval. Bil je član UO LD in zadnja leta njen gospodar. Kot gozdar in lovec je živel z loviščem; prva skrb mu je bila divjad. Na terenu – v vasi – je bil znan družbenopolitični delavec. Med drugim je bil predsednik Krajevne skupnosti Stoperce in odbornik občinske skupščine Ptuj. S svojim delom je mnogo prispeval k razvoju kraja.

Ob poklicnem in družbenopolitičnem delu pa je vedno še našel čas za lov, za delo v lovišču in lovski organizaciji. Z njegovo smrtjo je naša LD izgubila zvestega, aktivnega tovariša.

Lovci kakor tudi drugi občani ga bomo ohranili v hvaležnem, trajnem spominu.

LD Stoperce

Emil Berlot, član LD Log pod Mangartom od leta 1947, je umrl v 73. letu starosti, 12. junija letos. Bil je eden izmed prvih članov LD in je mnogo prispeval pri oranju naše lovske ledine. Na njegovi zadnji poti so se od njega poslovili številni lovci z vsemi lovskega častmi! Hvala ti, naš prijatelj in tovariš, v trajnem spominu nam boš ostal!

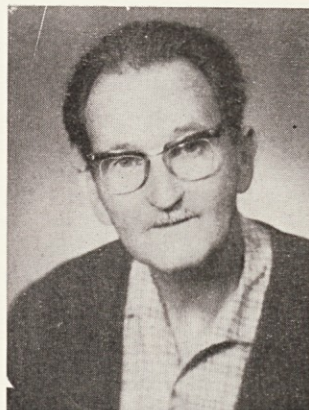
Člani LD Log
pod Mangartom

Iz LD Jurovski dol v Slovenskih goricah

Pavel Ferlinc iz Partinje, organiziran lovec nad 40 let, je umrl junija 1972, v 67. letu starosti. Bil je soustanovitelj LD Jurovski dol, v kateri je bil tudi tajnik, gospodar, blagajnik in predsednik nadzornega odbora. Deloval je tudi v organih področne lovske zveze.

Maks Ornik iz Sp. Gasteraja, organiziran lovec nad 50 let, pa je umrl junija 1973 v 76. letu starosti. Bil je soustanovitelj, član upravnega in nadzornega odbora LD.

Oba pokojna sta bila vestna lovska tovariša in vsestransko požrtvovalna člana lovske organizacije, zato nas je

Pavel Ferlinc

Maks Ornik

Milan Štravs

Franc Pintarič

njena smrt težko prizadela. Draga Pavel in Maks, hvaležni smo vama za zgledno delo. Ohranili vaju bomo v trajnem spominu.

LD Jurovski dol
v Slovenskih goricah

Milan Štravs, častni član LD Štore, nas je za vedno zapustil v 72. letu starosti. Od njega smo se poslovili 15. 7. 1973.

Dragi Milan, ni ti bilo dano, da bi v letošnji lovni sezoni šel zopet z nami na stojišča. Že kot dijak si nosil lovske puške in vse do svoje smrti ostal zvest zeleni bratovščini. Bil si predsednik LD, tajnik in blagajnik vrsto let. Pomagal si povsod, kjer je bilo treba in ni ti bilo žal časa za udejstvovanje v dobrobit lovske družine.

Kot zavednemu slovenskemu učitelju ti ni bila lahka živ-

ljenjska pot. Okusil si tegobe svojega poklica, posebno v času okupacije naše lepe dežele, ko si bil preganjan in izgnan.

Potrjeni ob izgubi dragega člana in prijatelja smo se od njega poslovili z vsemi lovskega častmi in s spoštovanjem, ki si ga je pridobil s svojo osebnostjo.

Člani LD Štore – S. T.

Francu Pintariču, dobremu lovskega tovarišu in članu LD Artiče, je smrt 23. 8. 1973 pretrgala nit življenja, v 73. letu njegove starosti. Na zadnji poti so ga spremili njegovi lovske tovariši in prijatelji. V slovo mu je zadel lovski rog in v poslednji pozdrav so jeknile lovske puške. Naj mu bo lahka domača gruda!

Artiški lovci – F. B.

V spomin

Ivana Kolarja, rojenega 18. 1. 1922 v Stopercah, gozdarja in lovca, je zahrbtna bolezen iztrgala iz naših vrst 24. 3. 1973.

Vojna vihra ga je potegnila daleč od doma in v Sovjetski zvezi se je priključil NOV ter se nato na sremski fronti boril za osvoboditev domovine. Takoj po vrnitvi iz JLA

Lovska kinologija

Tekma po krvnem sledu, 22. 9. 1973, v lovišču LD Sorško polje

Prireditel je organizirala lovska zveza v Kranju za celotno območje Gorenjske. Tekma je bila deljena na razred zrelih in razred mladih psov vseh pasem. Za starejše pse je bila zahtevnejša sled, dolga 800 m z dvema kljukama, za mlajše pse pa le 300 m z manjšo kljuko.

Sledi so bile položene s piklanjem dan pred tekmo, s krvjo govedi in srnjadi. Za vsako sled je bila uporabljena enaka količina krvi.

Sodili so Miloš Kelih kot glavni sodnik, Tine Hafner, Alojz Mlakar, Jože Vester in sod. pripravnik Stane Hribernik. Vodja tekme je bil Jože Logonder, LZ Gorenjske pa je zastopal sekretar zveze Rajko Marenčič.

Na tekmo je bilo privedenih 10 psov: 6 starejših in 4 mlajši. Po pasmah so bili zastopani: 1 hanoveranski barvar, 1 bavarski barvar, 6 brak-jazbečarjev, 1 lovski terier in 1 ostrdlaki jazbečar.

Psi in vodniki so tekmovali za prehodni pokal in druge nagrade.

Uspehi:

Razred zrelih –

1. Betti, vodnik Zdravko Kosmač, 124 točk, I. nagrada.
2. Bor, vodnik Slavko Bohanec, 99 točk, II. nagrada.
3. Car, vodnik Alojz Mertelj, 93 točk, III. nagrada.
4. Cero, vodnik Stane Kristan, 74 točk.
5. Ego, vodnik Klemen Rabič, 73 točk.
6. Brin, vodnik Anton Zadnikar, 62 točk.

Razred mladih –

1. Bistra, vodnik Stane Kristan, 99 točk, I. nagrada.
2. Aron, vodnik Alojz Paplar, 93 točk, II. nagrada.
3. Azor, vodnik Bogo Žun, 93 a točk, III. nagrada.
4. Egon, vodnik Friderik Grilc, 62 točk.

Organizacija je bila vsestransko zadovoljiva, vreme pa na dan tekmovanja nestanovitno, megleno in deževno. Ponoči pred tekmo je močno deževalo, zato so bili sledovi močno sprani, kar je otežkočalo sledenje. Kljub temu pa so vsi psi dosegli nepričakovano dober uspeh, kar

pomeni, da vežbanje psov za sledenje po krvnem sledu zadovoljivo napreduje.

Lovski družini Sorško polje priznanje in zahvala, ker je odstopila del lovišča za to prireditel.

Jože Vester,
kinol. sodnik

Ocenjevanje zunanosti in preizkušnja naravnih zasnov v rovu (A), 8. 9. 1973 v Radečah

Prireditelj LZ Zasavje (Trbovlje), ki jo je zastopal Franc Letnik, vodja prireditve pa je bil izkušeni Lojze Brvar. Na voljo sta bila odrasla lisjak

Lovsko izrazoslovje

Vrste in načini lova

Skupni lov ali skupinski lov

Načini skupnega ali skupinskega lova:

Brakada – lov z najmanj dvema lovskima psoma goničema in z najmanj tremi lovci-strelci. Brakada je najpogostejši način skupnega lova pri nas. Gonjači (največ nelovci) plašijo in dvignejo ali vzignejo (preplašijo) divjad, psi goniči dvignejo ali vzignejo in gonijo divjad, da priteče, pride pred lovce na stojiščih. Strelce vodijo in postavljajo na stojišča postavljajoči, to so lovci, ki imajo to nalogo.

Tih pogon ali pritisk – gonjači tiho, brez hrupa in psov, plašijo in gonijo oziroma pritiskajo divjad proti strelcem na stojiščih.

Krožni lov – lovci in gonjači obkrožijo določen ravninski del poljskega lovišča in se pomikajo proti središču kroga. Na prepodeno divjad streljajo v krog in izven kroga. Ko to postane nevarno za lovce in gonjače na nasprotnem delu kroga, pa samo izven kroga.

Viličasti ali vilasti lov – lovci so v primerni razdalji razporejeni drug od drugega v dveh krakih, ki tvorita pravi ali ostri kot, in se pomikajo po ravnem poljskem lovišču. Na prepodeno divjad streljajo v kot in izven kota. Ko se

kraka strneta, streljajo samo izven trikota. Dr. Lokar ta način imenuje – lov na kot, nekateri drugi tudi lov v škarje ali celo klinasti lov. Izraz klinasti lov je napačen, ker se lovci ne pomikajo kakor klin, ampak nasprotno. Viličasti ali vilasti lov = Gabeljagd (die Gabel = vilice, vile).

Lov v strelcih ali lov v črti – v strelski črti sta med strelcema po eden ali dva gonjača, ki plašita divjad. Strelci so po kakih 80 korakov vsak sebi in streljajo praviloma le predse.

Lov v strelcih ali lov v črti je eden izmed poljskih lovov (poljski lov). Poljski lov je vsak lov na polju.

Lov na grablje (nekoliko spremenjeni lov v strelcih) je P. Dobrila v XII. poglavju svoje povesti »Blažev Martin«, Lovce, št. 11/70, opisal takole: Lovci-strelci so se na gmajni razvrstili v ravno vrsto do 80 korakov vsak sebi, kakih dvajset korakov za njimi pa prav tako gonjači, le da je bila njihova vrsta toliko premaknjena, da je vsak gonjač izpolnil praznino med dvema lovcema... Pohod se je začel. Gonjači so udarjali s palicami. Strelci spredaj so smeli streljati samo na divjad, ki je bežala naprej...

Pogon je del skupnega lova, brakada in sploh vsak skupinski lov ima navadno več pogonov. Skupni lov vodi lovovodja

ali vodja lova, pomagata pa mu vodja gonjačev (vodi gonjače) in skupinovodja (vodi skupino lovcev).

Lov na (nad) zajce ali zajčji lov – lovci gredo na (nad) zajce, gredo loviti zajce. Zajčji lov je podrejeni sinonim, ki ga uporabljamo le v skrajnem primeru. Torej lov na gamse ali gamsji lov, lov na jerebe ali jerebji lov itd., ker zajec, gams, jereb itd. niso zveri ali ujede, ki bi lahko koga ulovile in ga usmrtila.

Takih sinonimov pa ne uporabljamo pri divjadi, kadar bi bili lahko dvoumni, predvsem ne pri zvereh in ujedah. Npr. medvedji lov predvsem pomeni, da medvedi love (lovca, kravo, ovco), ne pa lovci (medvede). Zato vedno le lov na medveda, lov na volka, lov na lisico, lov na orla itd.

C. F.

Prejeli smo dopolnilo k izrazu streltnina (Lovce, št. 4/73, stran 126): Streltnina je (denarna) nagrada za odstrel divjadi, predvsem roparic, lovnina je pristojbina za dovolitev lova, da nekdo lahko lovi. Drži tudi, da lovnina ni streltnina. Toda če lovec, lovski gost upleni, odstreli divjad, plača odstreltnino. Zlasti v naših cenikih za lov naj bi namesto izraza »odstreltnina« rabili povsem naš izraz odstreltnina.

I. M.

in jazbec. Rov je ustrezal preizkušnji. Privedenih je bilo samo 7 jamarjev: 2 kratkodlaka in 1 resasti jazbečar ter 4 lovski terierji.

Telesno ocenjeni so bili: 3 lovski terierji in 2 jazbečarja. En jazbečar in 1 lovski terier sta bila ocenjena že prej. Vzrejna prepoved je bila izrečena 1 lov. terierju.

Psi so dosegli naslednje uspehe:

1. Poka, JRLT 3692, lastnik Tone Rupar, Mirna vas, tel. ocena dobro, 62 točk, II. ocena.

2. Cika, JRLT 5797, last. Oskar Jan, Žebnik, tel. ocena prav d., 61 točk, II. ocena.

3. Brina, JRLT 5810, last. Salči Ahmič, Kambičev trg, tel. ocena prav d., 58 točk, II. ocena.

4. Gita Gomilska, RMJki 238, lastnik Vilko Nemec, Radeče, tel. ocena prav d., 56 točk, II. ocena.

5. Don, RMJki 277, lastnik Drago Rupnik, Dol, tel. ocena prav d., 47 točk, III. ocena.

6. Baron, JRJri 1249, lastnik Jože Drgal, Dol, tel. ocena dobro, 47 točk, III. ocena.

V načrtu je bila tudi preizkušnja na planem (B), vendar ni bila izvedena zaradi prevročega sončnega dne. Prireditelj je predlagal, da naj bi ta del preizkušnje izvedli 20. oktobra t.l.

Ocenjevali smo: Jože Vester, Lojze Mlakar in Jože Oblak, kot sodniški pripravnik pa je sodeloval Oskar Jan.

Jože Vester,
kinol. sodnik

Novi sodniški pripravniki

Silvo Pavlinc, Laško, za ocenjevanje brak-jazbečarjev; Alojz Brvar, Trbovlje, Trg revolucije 18, za ocenjevanje goničev;

Henrik ing. Vadnov, Fabianijska 13, Ljubljana, za ocenjevanje barvarjev;

Aleksander Kološa, Pordasinci 6, Prosenjakovci, za ocenjevanje nemških ptičarjev;

Edo Šircelj, Litijska 319, Ljubljana, za ocenjevanje nemških ovčarjev;

Blaž Kavčič, Janežičeva 3, Ljubljana, za ocenjevanje službenih psov;

Milan Kranjc, Ferkova 2, Maribor, za ocenjevanje zunanjosti in dela jamarjev;

Lojze Cafuta, Abramičeva 5, Ptuj, za ocenjevanje zunanjosti in dela jamarjev;

ing. Marijan Cvenkel, Streliška 29, Ljubljana, za ocenjevanje zunanjosti in dela nemških ptičarjev.

Prijavljene paritve

Vsi navedeni psi plemenjaki in plemenjakinja so uspešno opravili preizkušnjo.

Lovski terierji (JRLT):

Don Pobreški, 3544 – Juca Bukovniška, 5805. Leglo 17. 11. Rejec Geza Kalamar, Domanevci 51, Križevci.

Car Ojstriški, 5637 – Miki, 5946. Leglo 10. 10. Rejec LD Sodražica.

Nemški kdl. ptičarji (JRPki):

Hrast Vodnarski, 7166 – Cita, 4195. Leglo 18. 12. Rejec Martin Pavlinič, Hum 21. Ormož.

Špringer španjeli (JRŠŠ):

Alf Levški, 652 – Aza, 626. Leglo 29. 10. Rejec Franc Petan, Globoko 45a, Globoko.

Kinološka zveza
Slovenije

Prijavljene psarne

»POGOREVŠKA« za jamarje, lastnik Filip Naveršnik, Žerjav 42, Črna na Koroškem;

»PODKOZJANSKA« za nemške ovčarje, lastnik Franc Iršič, Stari trg 223;

»POLSKAVA« za nemške prepeličarje, lastnik Štefan Kovačič, Pokošje 12;

»PRVOMAJSKA« za nemške ovčarje, lastnik Justina Krumpak, Maribor;

»RAŠKOGRAJSKA« za nemške bokserje, lastnik Gorazd Plečko, Rače 264;

»TIVOLSKA« za jamarje, lastnik Vinko Foršček, Lepoglavska 2, Ljubljana;

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Star ,vic'

»S svojim psom sem bil v čakalnici na železniški postaji in Piki se je sprehajal po sobi sem in tja med potniki. Naenkrat se debelušna gospa začne živčno praskati po nogi in zadere se name: Nesramni ste, vi in vaš pes! Nimate pojma o higieni!

Jaz pa v skrbeh za psa bleknem: Piki, hitro sem k meni, gospa ima bolhe!«

»Priatelj, ta vic je pa že star.«

»O, pa ne, saj je pes še mlad!«

-elf-

Dober lovec

Se ženka je jezila, ko lisica putke je nosila. Vsak dan mi je grozila, da me bo z metlo oplazila.

Se že izkazal bom pred Lenko, dobil lisičko bom, to potepenko. Imel bom mir pred ženko, na mizi kurjo pa pečenko.

Vsak večer sem kurnik stražil, lisice pa nikdar opazil. Ko sem se spat odpravil, lisjak spet kuro je zadavil.

Potem sem kurnik raje naš ogradil, da ženki šment vseh kur ne bi podavil. Sedaj je mir pri kurah in med nama, ograjeni kurnik najboljša lovska je naprava.

Franc Oštir, LD Dolič

»Bom kar sam izsledil in postrelil...«

Foto G. Omerza

TEHNO-MERCATOR

CELJE

**TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO
IN MALO**

s svojimi en gros enotami:

- »Elektromaterial«
- »Steklo-porcelan«
- »Barve-kemikalije«
- »Gradbeni material«

in s številnimi poslovalnicami v Celju
in izven Celja se priporoča za vaš
cenjeni nakup.

OBIŠČITE NAS IN VAŠE ŽELJE
BOMO IZPOLNILI V VAŠE
POPOLNO ZADOVOLJSTVO!

Na naš poziv v septembrskem Lovcu (št. 6/1973) se je prvi odzval tovariš Jožef Švagelj iz Tomaja. Za poslano izkaznico Slovenskega društva za leto 1928 in drugo gradivo se mu najlepše zahvaljujemo.

Ponovno prosimo vse slovenske lovce, lovske družine in lovskogospodarske organizacije, da nam pomagajo zbirati gradivo, za katerega smo se priporočili v septembrskem Lovcu.

Tehniški muzej Slovenije

Rogovje avtohtonega jelena iz slovenskih lovišč, ki je bil uplenjen na Snežniku leta 1850. Rogovje je v slovenskem lovskem muzeju v Bistri.

Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani je izdalo

KINOLOŠKO-LOVSKI KOLEDAR ZA LETO 1974

Razposlalo ga bo lovskim družinam, izvod po 12 din, pošt-nina posebej.

Koledar ima sedem barvnih fotografij, Herschlov vremenski ključ in lovne čase.

Koledar je primerno novoletno darilo, okras lovski sobi, lovskemu domu ali koči.

Nabavite ga lahko v trgovini Lovec, Ljubljana, Gospo-svetska 12, ali pri DLP v Ljubljani, Župančičeva 9/II (tj. v pisarni ZLD Ljubljana).

Naklada je majhna, zato z nabavo pohitite! Z nakupom koledarja podprete kinološko delo Društva ljubiteljev ptičarjev!

Fotografija na zadnji strani —

MOTIV S KARAVANK — avtor ing. Branko Galjot

